

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

الحق الرحیم

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

تربت پاک شهیدان است که تا قیامت مزار عاشقان و عارفان و دانشوختگان و دالشفای آزادگان خواهد بود

بزم گاه و سمران

تاریخچه گلستان سید امی اصمغان

مؤلف: دکتر احمد مستظرفی

پشتیبان: معاون امور علمی و فناوری گلستان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بزمگاه دلبران : تاریخچه گلستان شهدای اصفهان

نویسنده:

اصغر منتظر قائم

ناشر چاپی:

کانون پژوهش

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۸	بزمگاه دلبران : تاریخچه گلستان شهدای اصفهان
۸	مشخصات کتاب
۹	اشاره
۱۳	فهرست مطالب
۱۸	اشاره
۲۰	مقدمه
۲۴	بخش نخست : تکاپای کهن
۲۴	اشاره
۲۶	الف) تکیه لسان الارض
۲۹	ب) تکیه فاضل هندی
۳۲	ج) تکیه خواجهی
۳۴	د) تکیه ملک
۳۵	ه) تکیه بروجنی ها
۳۶	و) تکیه میرمحمد صادقی ها
۴۱	ز) تکیه میرزا احمدخان محیی
۴۱	ح) تکیه کوهی
۴۴	بخش دوم : قطعه های گلستان شهدا
۴۴	اشاره
۴۶	شکل گیری گلستان شهدای اصفهان
۵۰	۱- قطعه حمزه سیدالشهداء
۵۸	۲- قطعه حنظله
۵۹	۳- قطعه فرمانده کل قوا و بیت المقدس
۶۱	۴- قطعه ثامن الائمه و چزابه

۶۲	۵- قطعه طریق القدس
۶۸	۶- قطعه فتح المبین، بیت المقدس و رمضان
۷۱	۷- قطعه حبیب بن مظاهر
۷۲	۸- قطعه های محرم
۷۵	۹- قطعه های والفجر
۷۶	۱۰- قطعه های شهدای خیبر
۷۷	۱۱- قطعه شهدای غرب
۷۷	۱۲- قطعه شهدای بدر
۸۰	۱۳- قطعه شهدای قادر
۸۰	۱۴- قطعه اول شهدای والفجر ۸
۸۱	۱۵- قطعه دوم شهدای والفجر ۸
۸۱	۱۶- قطعه سوم شهدای والفجر ۸
۸۱	۱۷- قطعه شهدای گمنام
۸۳	۱۸- قطعه شهدای کربلای ۳
۸۳	۱۹- قطعه شهدای کربلای ۴
۸۴	۲۰- قطعه شهدای کربلای ۵
۹۱	۲۱- قطعه شهدای بیت الله الحرام
۹۱	۲۲- قطعه شهدای کربلای ۱۰
۹۲	۲۳- قطعه شهدای والفجر ۱۰
۹۲	۲۴- قطعه شهدای یوسف ۱
۹۴	۲۵- قطعه شهدای یوسف ۲
۹۴	۲۶- قطعه شهدای یوسف ۳
۹۴	۲۷- قطعه صالحین
۹۵	۲۸- قطعه وداع
۱۰۲	فهرست منابع و مآخذ
۱۰۶	تصاویر

مشخصات کتاب

سرشناسه : منتظرالقائم، اصغر، ۱۳۳۷ -

عنوان و نام پدیدآور : بزمگاه دلبران : تاریخچه گلستان شهدای اصفهان/تالیف اصغر منتظرالقائم.

مشخصات نشر : اصفهان: کانون پژوهش: شهرداری اصفهان، مجموعه فرهنگی مذهبی تخت فولاد، ۱۳۸۵.

مشخصات ظاهری : ۱۲۰ ص. : مصور.

شابک : ۱۱۰۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۶۰۰-۱۳۲۰-۳۲-۳

وضعیت فهرست نویسی : برون سپاری

یادداشت : این اثر با حمایت مجموعه فرهنگی تاریخی تخت فولاد اصفهان منتشر می شود.

یادداشت : چاپ قبلی: کانون پژوهش، ۱۳۸۳.

یادداشت : چاپ دوم.

یادداشت : کتابنامه: ص. ۹۱-۹۴؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع : جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹ - ۱۳۶۷ -- اصفهان -- شهیدان

موضوع : آرامگاه ها-- ایران -- اصفهان

شناسه افزوده : سازمان فرهنگی تفریحی شهرداری اصفهان

شناسه افزوده : مجموعه فرهنگی مذهبی تخت فولاد(اصفهان)

رده بندی کنگره : DSR۱۶۲۵/م۷۷ب۴ ۱۳۸۵

رده بندی دیویی : ۹۵۵/۹۴۳

شماره کتابشناسی ملی : ۲۸۲۴۸۶۵

فهرست مطالب

مقدمه

۹

بخش نخست: تکایای کهن ۱۵

تکیه لسان الارض

۱۵

تکیه فاضل هندی

۱۸

تکیه خواجویی

۲۱

تکیه ملک

۲۳

تکیه بروجنی ها

۲۴

تکیه میر محمد صادقی ها

۲۵

تکیه میرزا احمدخان محیی

۳۰

تکیه کوهی

۳۰

بخش دوم: قطعه های گلستان شهدا ۳۳

شکل گیری گلستان شهدای اصفهان

۳۵

قطعه حمزه سیدالشهداء

۳۹

قطعه حنظله

۴۷

قطعه فرمانده کل قوا و بیت المقدس

۴۸

قطعه ثامن الائمه و چزابه

۵۰

قطعه طریق القدس

۵۱

قطعه فتح المبين، بیت المقدس و رمضان ۵۷

قطعه حبيب بن مظاهر

۶۰

قطعه های محرم

۶۱

قطعه های والفجر

۶۴

قطعه های شهدای خیبر

۶۵

قطعه شهدای غرب

۶۶

ص: ۵

قطعه شهدای بدر

۶۶

قطعه شهدای قادر

۶۹

قطعه اول شهدای والفجر ۸

۶۹

قطعه دوم شهدای والفجر ۸

۷۰

قطعه سوم شهدای والفجر ۸

۷۰

قطعه شهدای گمنام

۷۰

قطعه شهدای کربلای ۳

۷۲

قطعه شهدای کربلای ۴

۷۲

قطعه شهدای کربلای ۵

۷۳

قطعه شهدای بیت الله الحرام

۸۰

قطعه شهدای کربلای ۱۰

۸۰

قطعه شهدای والفجر ۱۰

۸۱

قطعه شهدای یوسف ۱

۸۱

قطعه شهدای یوسف ۲

۸۳

قطعه شهدای یوسف ۳

۸۳

قطعه صالحین

۸۳

قطعه وداع

۸۴

فهرست منابع و مآخذ ۹۱

تصاویر ۹۵

ص: ۶

شهادت مطلع الفجر زندگی اولیاء خداست و نمایشگر وجود روح بزرگ در بدنی محدود است. روحی که با تکامل و ترقی حصار دنیا را شکافته و در هستی نامتناهی به پرواز در آمده است. شهید شخصیتی مرکب از اصلاحگری بصیر و عارفی خبیر است که از یک سو عشق به خدا دارد و از سوی دیگر درد دین و مردم او را به میدان جهاد می کشاند و پایان زیبای سرخ فام را برای خود رقم می زند. شهید رفتن را بر ماندن و سوختن را برای ساختن بر گزیند.

آری گلستان شهدا مطلع خورشید غیرت و مردانگی و فلق عشق و مَدْرَس معلمان جاوید دانشگاه ایثار و فداکاری است. دلیر مردانی که در جریان انقلاب اسلامی و پس از پیروزی آن در طول هشت سال دفاع مقدّس حماسه ها آفریدند و ملت ایران از جانبازی آنان حیات جاودانه یافت و این گونه بود که امام راحل فرمودند: «شما در کجای دنیا می توانید جایی را مثل استان اصفهان پیدا کنید؟ همین چند روز پیش فقط در شهر اصفهان در حدود ۳۷۰ نفر را تشییع کردند. مع ذلک همین شهید داده ها و داغ دیده ها همچنان به خدمت به اسلام ادامه می دهند.» (صحیفه نور، جلد ۱۷، سخنرانی ۳/۹/۶۱)

و اینک ما و نسل امروز در محضر هزاران روح بیدار که همه آنان خوبان این دیار بودند، قرار داریم، آنان که شهیدان افتاده بر خاک دیروز و شاهدان بر آسمان برآمده امروزند. شهیدان با نگاه مهربان و معنی دارشان ما را دعوت به پاکی، تلاش و ادامه راه خود

می کنند. حق اینست که مزار این شهیدان شاهد که در جوار عالمان و مؤمنان جای گرفته اند، شناخته شود و شکل گیری این دانشگاه عشق و پهنای وجود و شخصیت و خصلت های آنان برای نسل امروز و فردا باز خوانی شود.

مجموعه فرهنگی، تاریخی و مذهبی تخت فولاد افتخار دارد ضمن احیاء فرهنگی و احیاء تکایا و مقابر تخت فولاد و تدوین دانشنامه این سرزمین مقدّس با نگاهی ویژه به قطعه های شهیدان انقلاب اسلامی به انتشار کتاب بزم گاه دلبران یا تاریخچه گلستان شهدای اصفهان تألیف آقای دکتر اصغر منتظر القائم عضو هیأت علمی گروه تاریخ دانشگاه اصفهان اقدام نماید. امید است این کتاب گامی در جهت پاسداشت مقام شهیدان و نقطه آغازی برای ترویج و تجلیل از مقام آنان و الگو گیری از اندیشه والا و سماحت اخلاقی آنان باشد.

مدیر مجموعه تاریخی، فرهنگی، مذهبی تخت فولاد

محمد رضا نیلفروشان

ص: ۸

اصفهان یکی از زیباترین شهرهای تاریخی جهان به شمار می آید و طی قرون متمادی، کانون فرهنگ، دانش و هنر ایرانی - اسلامی بوده است. این شهر پس از اسلام به آرامی رشد و گسترش پیدا کرد و در سه دوره تاریخی آل بویه، سلجوقیان و صفویان پایتخت این دولت ها و فرهنگ اسلام و تشیع محسوب می شد. ستاره اقبال اصفهان در روزگار صفویه درخشش بیشتری پیدا کرد و مساجد، مدارس، عمارات و ابنیه عالی، قصرها، میدان ها، باغ ها و تفرجگاه ها، کاروانسراها، محلات و مزارات باشکوهی در این شهر ساخته شد، آن گونه که کمپفر سیاح آلمانی که در آن عصر از اصفهان دیدار داشته است می نویسد: «وسعت این شهر چندان است که آن را بزرگترین شهر آسیا در این سوی گنگ می توان به حساب آورد.»

شهر اصفهان در این روزگار تجلی گاه ظهور استعداد و نبوغ جلوه های ارزشمند و بلند مرتبه علم و ادب و هنر بود و با جذب استعدادهای شکوفان فرهنگی و تمدنی دیگر شهرها، هزاران دانشمند و ادیب و هنرمند را در خود پرورش داد و جایگاه ابدی آنان گردید. افرادی همچون صاحب بن عبّاد، ابو نعیم اصفهانی، جمال الدّین عبدالرزاق و کمال الدّین اسماعیل، مافروخی اصفهانی، بابرکن الدّین بیضاوی، حکیم میرابوالقاسم فندرسکی، آقا حسین خوانساری، آقا جمال خوانساری، بهاءالدّین محمّد اصفهانی (فاضل هندی)، حکیم ملا اسماعیل خواجویی، حکیم آقا محمّد بیدآبادی، سیّد محمّد باقر خوانساری چهارسوقی، آخوند کاشی و جهانگیرخان قشقایی به اوج شکوه علمی دست

یافته و در این شهر آرمیده اند.

پس از اسلام، اصفهان گورستان های بسیاری همانند آبخشان، طوقچی، سُنبلان و تخت فولاد همچون صدفی این استوانه های دانش و تقوا را در خود جای داده، به ویژه قبرستان تخت فولاد مدفن بسیاری از این علما و دانشمندان، شعرا، هنرمندان و ستارگان علم و ادب اصفهان روزگار صفویه می باشد. به همین سبب این گورستان از نظر فرهنگی، تاریخی و هنری جایگاه ویژه ای در میان مزارات جهان اسلام پیدا کرده و پس از گورستان وادی السلام نجف، دومین مزار مقدّس شیعه محسوب می گردد.

همزمان با پیروزی انقلاب اسلامی در میان تکایای شرقی تخت فولاد، مزار نوینی شکل گرفته که به نام گلستان شهدای اصفهان نامگذاری شده است. این مزار مقدّس مدفن دلیر مردان شب شکن و استوانه های سترگ و جلوه های روشن فداکاری و خودگذشتگی می باشد. دلاورمردانی که برخی از آنان پس از چند سال مجاهدت در جبهه های جنگ هشت ساله ای که توسط مزدوران پلید و جنایتکار استکبار جهانی بر ملت ایران تحمیل گشته بود، در برابر دشمن متجاوز، از خاک ایران اسلامی دفاع کردند. این تندیس های مقاومت و نهادهای فداکاری با ایثار خون خود همچون مجاهدان و شهدای صدر اسلام عمّاربن یاسر، مالک بن اشتر، حُزیمه بن ثابت ذوالشهادتین و حُجربن عدی کندی نهال نو پای اسلام را سیراب کردند و با جانفشانی های خود حماسه های شگرفی را بر جای گذاشتند و میهن اسلامی را از خطر دشمن متجاوز مصون و محفوظ داشتند.

شهدای انقلاب اسلامی با بهره گیری از اندیشه والای مکتب عاشورا به امام حسین علیه السلام و یارانش اقتدا کردند. این اسطوره های مقاومت با فداکردن کالبد و شمع وجود خود ره چندین ساله سیر و سلوک عارفان را یک شبه پیمودند و «عند ربهم یرزقون» متنعم گردیدند. اکنون مائیم و این خیل شهیدان در پیش روی ما تا فرهنگ سرخ شهادت و راه شهیدان شاهد تاریخ را که در طول تاریخ تداوم دارد،

باز شناخته آن را پاس داریم زیرا تداوم راه آنان مرهون فداکاری و از خودگذشتگی و اتصال به ریسمان محکم مکتب

شهادت و شهیدپروری است، آن گونه که امام خمینی ۱ فرموده است:

«تربت پاک شهیدان است که تاقیامت مزار عاشقان و عارفان و دلسوختگان و دارالشفای آزادگان خواهد بود.»

کتابی که در پیش رو دارید مراحل شکل‌گیری گلستان شهدای اصفهان را بررسی کرده است. بخش نخست کتاب به معرفی تکالیف کهن و برخی از اسطوره‌های علم و تقوا که در آن آرمیده‌اند، می‌پردازد و در بخش دوم به ترتیب زمانی، قطعه‌های گوناگون گلستان شهدا معرفی گردیده و شرح مختصری از زندگی و افکار برخی از این اسوه‌های مقاومت و سردارانی که در دفاع مقدس ملت ایران مؤثر بوده‌اند، پرداخته شده است. امید است کاستی‌ها را اهل تحقیق بر ما ببخشایند.

در پایان از همراهی‌های برادر جانباز علیرضا شاهسنایی تشکر و قدردانی می‌نمایم اگر یاری و همراهی وی نبود این مهم به انجام نمی‌رسید. همچنین از آقای مهندس محمد رضا نیلفروشان مدیر مجموعه تاریخی فرهنگی و مذهبی تخت فولاد که اسباب چاپ این کتاب را فراهم نمودند سپاسگذاری می‌نمایم.

اصغر منتظرالقائم

۱/۱۱/۸۲

ص: ۱۱

بخش نخست : تکایای کهن

اشاره

ص: ۱۳

گلستان شهدا از تکایای نوینی می باشد که از چندین تکیه کهن تشکیل شده و گسترش آنها از دوران پیش از انقلاب اسلامی آغاز شده است، این تکایا عبارت بوده اند از :

الف) تکیه لسان الارض

در شمال گلستان شهدای امروزی می باشد، و مقبره منسوب به یوشع النبی ۷ و مسجد لسان الارض (زبان زمین) در آن قرار دارد. این تکیه از تکایای کهن قبرستان تخت فولاد است و تا سال ۱۳۶۱ شمسی دیوارهای مخروبه قدیمی (۱) در جنوب

مقبره منسوب به یوشع وجود داشت و آب انباری کهن با گنبدی در غرب مسجد لسان الارض وجود دارد. این آب انبار هم اکنون به زورخانه گلستان تبدیل شده است.

برخی از مدفونین در آن عبارتند از :

۱- "سید عبدالباقی موسوی"، کلانتر اصفهان و از اطبا و شعرای اصفهان متولد

۱۱۱۷ ق. و متوفی ۱۱۷۱ ق. می باشد (۲).

ص: ۱۵

۱- . جلال الدین همایی، تاریخ اصفهان مجلد ابنیه و عمارات (فصل تکایا و مقابر)، تهران، نشر هما، ص ۴۸۷.

۲- مصلح الدین مهدوی، سیری در تخت فولاد اصفهان، اصفهان، انجمن کتابخانه های عمومی اصفهان، ۱۳۷۰ش، ص ۱۸۹.

۲- "میرزا محمد نواب لاهیجی"، فرزند میرزا محمد باقر نواب، متوفی ۱۲۶۰ هجری می باشد. (۱)

۳- "استاد جلال الدین همایی"، فرزند میرزا ابوالقاسم محمد نصیر، شاعر و عارف و حکیم متخلص به «طرب».

وی پس از کسب مقدمات علوم ادبی نزد پدر و استادان بزرگ حوزه اصفهان آقا شیخ علی یزدی، میرزا احمد اصفهانی، ملا عبدالکریم گزی، آیه الله سید مهدی درچه ای، آیه الله حاج میر محمد صادق خاتون آبادی، حکیم ملا جواد آدینه ای، حکیم شیخ محمد خراسانی، آیه الله میرزا علی آقای شیرازی، آیه الله سید محمد باقر درچه ای، آیه الله حاج آقا رحیم ارباب، حکیم ناصر حکمت و حاج میر سید علی جناب کسب علم نمود و از آیه الله شیخ محمد حسین فشارکی اجازه اجتهاد و روایت گرفت.

مرحوم همایی پس از تدریس در حوزه اصفهان در سال ۱۳۰۷ ش. به تهران رفت و در دارالفنون به تدریس مشغول شد و در ۱۳۱۴ ش. برای تدریس در دانشکده ادبیات دانشگاه تهران دعوت شد.

از جمله آثار وی: کتاب بدیع، آسمان و زمین در هیأت، میراث، دوره کامل دستور زبان فارسی، تاریخ ادبیات فارسی در پنج مجلد، تاریخ اصفهان که بخش هنرمندان و فصل تکایا و مقابر آن چاپ شده، یک دوره فلسفه، یک دوره

معانی و بیان فارسی، غزالی نامه، تصحیح ولدنامه، تصحیح التفهیم، تصحیح مصباح الهدایه و مفتاح الکفایه، تصحیح نصیحه الملوک، تصحیح دیوان مختاری غزنوی، مختاری نامه، شرح احوال سروش اصفهانی، کتاب قواعد نقد به فارسی، شرح مشکلات ابیات مولوی، مولوی نامه، شرح حال طرب، خیامی نامه، رساله در مقام حافظ، رساله در مبعث

ص: ۱۶

۱- میرزا محمد علی معلم حبیب آبادی، مکارم الآثار، به کوشش حاج سید محمد علی روضاتی، اصفهان، چاپنشاط، ۱۳۶۴ ش. جلد چهارم، ص ۱۲۳۳.

رسول الله ۹، دو رساله در فلسفه اسلامی (۱)، رساله در تاریخ علوم اسلامی، اسرار و

آثار واقعه عاشورا، دیوان اشعار.

استاد همایی سرانجام در ۶ رمضان ۱۴۰۰ ق. مطابق شنبه ۲۸ تیرماه ۱۳۵۹ ش. بدرود حیات گفت و در این مکان مدفون گردید.

۴- "حاج آقا میرزا هاشمی"، فرزند سید محمد تقی از اعقاب میرلوحی سبزواری.

وی امام جماعت مسجد کازرونی در خیابان عباس آباد بود. (۲) وی پس از کسب

علوم و معارف در قم و نجف به توصیه آیه الله حکیم به اصفهان بازگشت و سرانجام در ظهر روز بیست و یکم رمضان ۱۴۰۷ ه. بدرود حیات گفت و در کنار دو فرزند شهید خود حسن و حسین هاشمی به خاک سپرده شد.

۵- "حجه الاسلام و المسلمین حاج سید محمد بهشتی نژاد"، وی عالمی مهربان و متخلق و در مسجد بهشتی (سرجوی شاه - قرچقه) در خیابان آیه الله کاشانی و مسجد حجه بن الحسن عجل الله تعالی فرجه الشریف در کوچه دنبال جوی شاه امام جماعت بود.

مرحوم حاج سید محمد در امور اجتماعی شرکت فعال داشت و دعای ندبه

وی در صبح های جمعه در هیأت مهدویه اثنی عشری مشهور بود و در کمک رسانی کاروان وحدت و مهدویه به جبهه های جنگ تحمیلی عراق علیه ایران نقش مهمی داشت. از جمله آثار وی کتاب پرسش و پاسخ های اعتقادی می باشد.

این عالم ربانی در ۱۴ شعبان ۱۴۰۹ ه. مطابق با ۱/۱/۱۳۶۸ ش. بدرود حیات گفت و در این مکان دفن گردید.

۶- "حجه الاسلام سید تقی هاشمی دهرخی"، فرزند سید حسین، امام جماعت مسجد لسان الارض، متوفی در ۱۸ رجب ۱۴۱۱ ه. مطابق با ۱۵/۱۱/۱۳۶۹ ش.

ص: ۱۷

۱- سید محمد باقر کتابی، رجال اصفهان، امور فرهنگی شهرداری اصفهان و انتشارات گل ها، ۱۳۷۵ ش. ص ۴۶۹؛ مهدی

محقق، همائی نامه، تهران، انجمن استادان زبان و ادبیات فارسی، ۱۳۵۵ ش، ص ۳۸.

۲- مصلح الدین مهدوی، سیری در تخت فولاد، ص ۱۹۰.

(ب) تکیه فاضل هندی

یکی از مزارات متبرک و مقدّس و بزرگ تخت فولاد بوده که در روزگار صفویه شکل گرفته است و به سبب مقبره فاضل هندی و ملّا محمّد نائینی به آن فاضلان می گویند. این تکیه اکنون در جهت غرب گلستان شهدا تاسردر ورودی از خیابان فیض قرار دارد.

برخی از مدفونین در آن عبارتند از :

۱- "میرزا نورالله کفرانی"، شاعر ادیب، متخلص به ضیاء، معاصر با شاه عباس اول صفوی و از نویسندگان دیوانی بود. (۱)

۲- "بهاءالدین محمّد بن حسین اصفهانی"، مشهور به فاضل هندی، متولد سال ۱۰۶۲ ق. حزین لاهیجی درباره وی می نویسد :

«مدت ها به افاده معالم دینیه مشغول و در

شرعیات مرجع اهل زمان خود بود و اخلاقی به غایت ستوده داشت. چون در صغر سن با والد خود به هند افتاده بود به فاضل هندی مشهور بود.» (۲)

وی از شاگردان ملّا محمّد باقر مجلسی بود و در سن هیجده سالگی به منصب اجتهاد رسید. (۳)

از جمله آثار وی کتاب کشف اللّثام که شرح قواعد الاحکام علامه حلی در فقه است، حواشی بر شرح لمعه، المناهیج السویه فی شرح الروضه البهیة، شرح قصیده

ص: ۱۸

۱- عباس بهشتیان، بخشی از گنجینه آثار ملی، اصفهان، انجمن آثار ملی اصفهان، چاپخانه جبل المتین، ۱۳۴۱ش، ص ۷۹.

۲- تاریخ حزین، اصفهان، کتابفروشی تایید اصفهان، ۱۳۳۲ ش، ص ۶۴.

۳- محمّد بن سلیمان تنکابنی، تذکره العلماء، به اهتمام محمّد رضا اظهري و غلامرضا پرنده، مشهد، بنیاد پژوهش های اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۳۷۲ش، ص ۱۶۹.

سید حمیری، تلخیص کتاب شفای بوعلی سینا و کتابی در تفسیر قرآن (۱).

فوت او در ۲۵ رمضان سال ۱۱۳۷ ق. در اصفهان اتفاق افتاد.

به تازگی دفتر مجموعه فرهنگی، مذهبی تخت فولاد بقعه زیبایی بر روی مقبره این حکیم و فقیه نامی احداث کرده است.

۳- "حاج سید یوسف خراسانی"، فرزند سید محمد حسینی قائینی.

وی به اتفاق پدر از زادگاه خود قائن به اصفهان مهاجرت کرده و به کسب علم پرداخت. حاج سید یوسف در مسجد جارچی و مسجد حاجی رضا در بازار

گلشن امامت جماعت می کرد. از جمله آثار وی: حاشیه بر حاشیه ملا میرزا جان، حاشیه بر مدارک و الکواکب الضیائیه می باشد.

وفات وی در ۲۴ ربیع الاول سال ۱۲۶۴ ق. اتفاق افتاد. (۲) قبر وی در سمت چپ

جنوب غربی ایوان بقعه فاضل هندی قرار دارد.

۴- "حاج سید محمد جواد خراسانی"، فرزند حاج سید محمد رضا، فرزند یوسف خراسانی.

این عالم زاهد در مسجد جارچی امامت جماعت می نمود و به همین سبب به جارچی مشهور بود.

از جمله آثار وی: رساله ای در تعبیر خواب، رساله ای در رؤیاهای صادق، رساله ای در شرح حال پدر و جدّ خود.

وی متولد سال ۱۲۷۱ ق. و متوفی در ۱۳۵۲ ق. بود. (۳) قبر وی در پایین بقعه

فاضل هندی در سمت غرب بقعه قرار دارد.

ص: ۱۹

۱- محمد باقر کتابی، رجال اصفهان، ص ۶۹.

۲- مصلح الدین مهدوی، سیری در تاریخ تخت فولاد، ص ۱۶۸؛ محمد باقر کتابی، رجال اصفهان، ص ۱۲۲.

۳- معلم حبیب آبادی، مکارم الآثار، جلد ششم، ص ۱۹۸۲؛ مصلح الدین مهدوی، سیری در تاریخ تخت فولاد، ص ۱۶۲.

۵- "آیه الله سید محمد رضا خراسانی"، فرزند سید محمد جواد، متولد ۱۳۱۱ ق.

وی از شاگردان آیه الله سید محمد باقر درجه ای بود. این عالم ربانی مدرّس مدرسه صدر بازار و مدرسه چهارباغ بود و کتابخانه مدرسه صدر بازار را تأسیس کرد. وی سال ها ریاست حوزه علمیه اصفهان را برعهده داشت و ظهرها در مسجد جارچی بازار و شب ها امامت جماعت مسجد الاقصی چهارراه فلسطین فعلی را برعهده داشت.

وفات وی در ۲۹ رجب سال ۱۳۹۷ ه. روی داد(۱) و در سمت راست مقبره

فاضل

هندی به خاک سپرده شد.

۶- "ملّا محمد نائینی"، وی شوهر خواهر حاج ابراهیم کلباسی و یکی از ائمه جماعت مسجد حکیم بود. مرحوم نائینی از فقهای نامدار شیعه و مشهور به فاضل نائینی بود و در ۲۰ شوال سال ۱۲۶۳ ق. وفات یافت.(۲) قبر وی جلو روی قبر فاضل

هندی در سمت چپ قرار دارد.

۷- "سید محسن بن میر محمد باقر بن سید علی حسینی"، برادر زاده علامه میر سید حسن مدرّس بود. این عالم فاضل جلیل و فقیه زاهد در مسجد میر سید حسن مدرّس (رحیم خان) اقامه جماعت می نمود. وی دارای تألیفاتی بود از جمله: ۱- رساله در اصول دین ۲- شرح درّه سید بحر العلوم ۳- رساله در صیغ العقود. وفات وی روز دوشنبه ۶ جمادی الاولی سال ۱۳۲۸ هجری اتفاق افتاد و در پایین قبر فاضل هندی دفن شد.(۳)

۸- "سید زین العابدین طباطبایی ابرقویی"، عالم و عارف کامل و شاعر زاهد، از

ص: ۲۰

۱- محمد باقر کتابی، رجال اصفهان، ص ۲۳۵؛ مصلح الدین مهدوی، سیری در تاریخ تخت فولاد، ص ۱۶۳.

۲- همان، ص ۱۶۵؛ میرزا حسن خان جابری انصاری، تاریخ اصفهان وری، ص ۳۱۸.

۳- سید مصلح الدین مهدوی، سیری در تاریخ تخت فولاد، ص ۱۶۵؛ جلال الدین همایی، تاریخ اصفهان، فصل تکایا و مقابر، ص ۳۲۶.

اهالی ابرقو ساکن اصفهان محلّه مسجد آقا علی بابا در خیابان حافظ چهار راه کرمانی بود. استادان وی در فقه و اصول آیه الله حاج شیخ عبدالحسین نجفی، آیه الله حاج میرزا محمد صادق خاتون آبادی، آیه الله سید محمد نجف آبادی

و آیه الله حاج آقا رحیم ارباب بودند. از وی چند کتاب و رساله باقی مانده است از جمله: ۱- ولایه المتقین ۲- تفریح الحزن ۳- حالات عرفا ۴- صلاه الجمعه ۵- رساله در عقد و تزویج (۱). مرحوم آیه الله سید اسماعیل هاشمی بارها از علم و زهد و تقوای وی

ستایش می نمودند. سرانجام این فقیه عارف در ۸ صفر سال ۱۳۷۲ هجری از دنیا رفت و در جنوب شرقی بقعه فاضل هندی مدفون گردید.

ج) تکیه خواجهی

در شمال تکیه فاضلان و جنوب تکیه ابوالعمالی کلباسی قبور جمعی از علما و دانشمندان وجود دارد که به مناسبت وجود مدفن ملّا اسماعیل خواجهی، این محوطه به تکیه خواجهی مشهور است. برخی از علما و دانشمندان مدفون در این تکیه عبارتند از:

۱- "ملّا اسماعیل خواجهی"، فرزند محمد حسین بن محمد رضا بن علاء الدین محمد مازندرانی، وی به مناسبت سکونت در محلّه خواجهی اصفهان، به خواجهی مشهور شده است. این حکیم گرانمایه از بزرگان فقهاء و مجتهدین و مدرسین و جامع علوم منقول و معقول و عرفان بود. وی همچون استادش فاضل هندی هم مربی و مرشد اخلاق و هم مدرّس علوم عقلی و نقلی بود. خواجهی در عهد خود بزرگترین استاد فلسفه و کلام، عرفان، فقه و حدیث بود. (۲) تألیفات او را

یکصد و پنجاه کتاب و رساله به فارسی و عربی نگاشته اند از آن جمله است:

۱-

ص: ۲۱

۱- سید زین العابدین طباطبایی، ولایه المتقین، قم، دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۶۶ش، ص ۳۳.

۲- جلال الدین همایی، تاریخ اصفهان فصل تکایا و مقابر، ص ۳۳۳.

شرح دعای صباح ۲- اربعین شامل چهل حدیث ۳- رساله وحدت وجود ۴- رساله در رد عقاید صوفیه ۵- نوروزیه در تحقیق عید نوروز ۶- رساله فضیلت فاطمیان ۷- رساله در تحقیق غنا (۱) ۸- بشارت الشیعه (۲) .

این دانشمند فرهیخته در دوره فترت و سخت ترین ایام پر حادثه اصفهان از فتنه شوم افاغنه تا دوره زندیه زندگی می کرد و از همت و کوشش و برکات وجودی وی و دست پروردگانش همچون آقا محمد بیدآبادی متوفی ۱۱۹۸ هجری علوم عقلی و نقلی پس از دوران فترت به میراث رسیده، و حوزه علمیه اصفهان احیا گردید. وفات این فیلسوف و عارف زاهد در یازده شعبان سال ۱۱۷۳ هجری روی داد. پیش از این مقبره وی سکویی آجری با سنگ لوح مرمری با متن عربی به خط ثلث بسیار زیبا بود ولی امروزه به همت مجموعه فرهنگی مذهبی تخت فولاد بقعه با شکوهی بر سر مزار این عالم بزرگ ساخته شده است.

۲- "ملا عبدالله بن ابی الحسین"، از فقهاء و محدثین دوره فترت میان صفویه تا قاجاریه می باشد. فوت وی در ماه ذیقعده سال ۱۱۸۴ هجری بوده است.

۳- "ملا محمد اسماعیل خواجویی"، فرزند محمد جعفر بن ملا محمد اسماعیل خواجویی، وی از شاگردان پدر خود و حاج ملاعلی نوری بود و در ۲۵ ربیع الاول سال ۱۲۸۲ هجری از دنیا رفت و در جوار پدر و جدش ملا اسماعیل خواجویی به خاک سپرده شده است. سنگ لوحش از جنس مرمر و اشعار آن به خط نستعلیق از آقا محمد حسن کفّاش اصفهانی می باشد. (۳)

۴- "ملا عبدالله بن ملا علی اکبر بن محمد باقر اجیه ایی"، متکلم، زاهد و فقیه اصولی ساکن محله جوباره اصفهان و امام جماعت مسجد علی و منسوب به قریه

ص: ۲۲

۱- همان، ص ۳۳۴.

۲- سید مصلح الدین مهدوی، سیری در تاریخ تخت فولاد اصفهان، ص ۱۱۶.

۳- همایی، تاریخ اصفهان فصل تکایا و مقابر، ص ۳۳۸.

اجیه رویدشت اصفهان بود. این عالم فاضل زاهد و مجتهد ممتد در ۱۲ ماه صفر سال ۱۳۳۲ هجری از دنیا رفت و در این مکان به خاک سپرده شد. سنگ لوح مزار وی به خط ثلث و از جنس مرمر می باشد. (۱)

د) تکیه ملک

مرحوم حاج محمد ابراهیم ملک التجار اصفهانی پس از وفات مرحوم آخوند ملا محمد کاشانی و دفن وی در اراضی تکیه لسان الارض، جهت آن مرحوم تکیه ای بنا نهاد و پس از آن عده ای از بزرگان علما و فضلا و حکما و ادبا در آن مدفون شدند. این تکیه اکنون جزو گلستان شهدا و در مرکز آن می باشد و هم اکنون به سالن برگزاری مراسم شهداء و دعا تبدیل شده است.

برخی از مدفونین از دانشمندان در این تکیه عبارتند از:

۱- " آخوند ملا محمد کاشانی"، در جوانی از کاشان به اصفهان آمد و در مدرسه جدّه ساکن شد و سپس در مدرسه صدر به تدریس مشغول شد. وی در حکمت و فلسفه، فقه و اصول و ادبیات و ریاضیات استاد مسلم بود و بیش از پنجاه سال با عشق و علاقه هرچه تمام تر به تدریس و تعلیم پرداخت و جمع بسیاری از دانشمندان از خوان علمی او سود جستند. از جمله شاگردان او آیه الله حاج آقا رحیم ارباب، شیخ محمد حکیم خراسانی، شهید بزرگوار سید حسن مدرس، حاج میرزا علی آقا شیرازی، حکیم شیخ محمود مفید اصفهانی و آیه الله حاج آقا حسین بروجردی بودند.

سرانجام این حکیم عالی مقدار در روز شنبه ۲۰ شعبان سال ۱۳۳۳ ق. دار فان

را وداع گفت (۲) و پس از دفن او تکیه ملک برای وی ساخته شد. اکنون مقبره وی

ص: ۲۳

۱- همان، ص ۳۴۲.

۲- مصلح الدین مهدوی، سیری در تاریخ تخت فولاد، ص ۲۰۴؛ محمد باقر کتابی، رجال اصفهان، ص ۳۹۹.

دارای سنگ بزرگی است و چهار ستون سنگی در چهار طرف مقبره وی نصب کرده اند.

۲- "شیخ اسدالله حکیم قمشه ای"، فرزند مشهدی جعفر، از اجله حکما و علما و شعرا بود.

وی ریاضی را به دو روش قدیم و جدید آموخت و به زبان فرانسه آگاهی داشت. اشعار وی بیشتر غزل های عرفانی است و مضامین عمیق روحانی دارد و به دیوانه تخلص داشت.

در سن سی و شش سالگی در ۱۸ ذیقعده ۱۳۳۴ ق. دار فانی را وداع گفت (۱) و در

پایین قبر آخوند کاشی مدفون گردید.

۳- «شیخ مرتضی قمشه ای»، عمده الفقها و المجتهدین متوفی ۱۳۴۱ هجری و مدفون در پشت سر آخوند کاشی می باشد. (۲)

۴- "شیخ محمد حکیم خراسانی"، فرزند زین العابدین بن محمد صادق.

وی از شاگردان برجسته میرزا جهانگیرخان قشقایی و آخوند ملا محمد کاشانی بود. حکیم خراسانی در مدرسه صدر بازار ساکن بود و شبانه روز چندین حلقه درس فلسفه صدرایی داشت که از معروف ترین حوزه های درس فلسفه بود.

سرانجام این حکیم و عارف عالی مقدار در آغاز ماه ذیحجه سال ۱۳۵۵ ق.

در گذشت و جنب استاد خود آخوند کاشی مدفون گشت. (۳)

ه) تکیه بروجنی ها

این تکیه در شمال غربی تکیه ملک و گلستان شهدای فعلی است و شهدای

ص: ۲۴

۱- همان، ص ۴۰۶؛ مصلح الدین مهدوی، سیری در تاریخ تخت فولاد، ص ۲۰۲.

۲- . جلال الدین همایی، تاریخ اصفهان فصل تکایا و مقابر، ص ۴۹۴.

۳- همان، ص ۲۰۴؛ محمد باقر کتابی، رجال اصفهان، ص ۴۵۱.

عملیات کربلای چهار و پنج در آن مدفون هستند.

از جمله مدفونین در آن :

۱- "آقا میرزا عباس نحوی"، متولد سال ۱۳۰۰ ق.، فرزند میرزا عبدالجواد، فرزند میرزا عبدالحسین، متوفی ۱۳۲۶ ق. از اساتید هنر خوشنویسی بوده است. این ادیب گرانمایه از بنیان گذاران مدارس جدید در اصفهان بود و مدرسه دیانت را تأسیس کرد. وی مدتی مدیر دبستان و در اواخر دبیر ادبیات و علوم دینی دبیرستان های اصفهان بود. از جمله آثار وی: رساله ای در شرح احوال خاندان نحوی هرنندی، کتابی در صرف و نحو و کتاب شریعات جهت مدارس.

سرانجام در ۲ جمادی الثانیه سال ۱۳۷۱ ق. (۱) از دنیا رفت و در تکیه بروجنی ها

مدفون شد.

(و) تکیه میر محمد صادقی ها

این تکیه در جنوب غربی خیمه حسینی گلستان شهدای فعلی (تکیه ملک)

قرار داشته است و منسوب به خاندان سادات حسینی میر محمد صادقی می باشد.

برخی از مدفونین در آن عبارتند از :

۱- "سید عبدالله ثقه الاسلام"، فرزند سید محسن، متولد ۱۲ ربیع الثانی ۱۲۸۵ ق. در اصفهان. وی پس از کسب مقدمات علوم، در سن هیجده سالگی به نجف اشرف رفت و نزد آیات عظام میرزا محمد حسن شیرازی، میرزا محمد علی رشتی، میرزا حبیب الله رشتی، آقا سید محمد کاظم یزدی و آخوند خراسانی تحصیل کرد. وی بیشتر تحصیلات خود را نزد آخوند خراسانی گذراند و از خواص وی شمرده می شد. در سال ۱۳۳۰ ق. به اصفهان بازگشت.

شمار تألیفات وی بیش از ۲۰ عدد. از جمله کتاب های چاپ شده وی لؤلؤ

ص: ۲۵

۱- سید مصلح الدین مهدوی، سیری در تاریخ تخت فولاد، ص ۸۹.

الصدف فی تاریخ النجف است که نسخه خطی مؤلف نزد دانشمند گرانمایه آیه الله حاج سید محمد علی روضاتی می باشد. دیگر کتاب انیس العارفین در احوال برزخ و بهشت و دوزخ می باشد. (۱)

سرانجام این دانشمند عالی مقدار در روز ششم ماه صفر سال ۱۳۸۲ ق. در اصفهان وفات کرد و در تکیه میرمحمد صادقی ها مدفون گردید. (۲)

۲- "آیه الله سید محمد علی میرمحمد صادقی"، فرزند سید محمد صادق.

وی متولد ۱۳۴۶ ق. می باشد. در حوزه علمیه اصفهان نزد آیه الله حاج آقا مصطفی بهشتی، آیه الله شمس آبادی، آیه الله سید عبدالحسین دستغیب و آیه الله

شیخ محمد حسن نجف آبادی، و آیه الله سید حسین خادمی تعلیم دید. او در سال ۱۳۷۲ ق. به نجف رفت و در محضر آیه الله سید محمود شاهرودی، آیه الله شیخ حسن حلّی به فراگیری اصول پرداخت. وی در نجف از شاگردان خاص آیه الله میرسید علی علامه فانی بود و در سال ۱۳۸۱ ق. از نامبرده اجازه اجتهاد و روایت گرفت (۳) و در سال ۱۳۹۰ ق. به اصفهان بازگشت و به تدریس درس اصول و خارج

فقه در حوزه علمیه اصفهان پرداخت.

این دانشمند گرانمایه شیفته تحقیق و پژوهش بود. از جمله تألیفات وی تقریرات فقه و اصول علامه فانی، رساله ای در جبر و اختیار، رساله ای در عدم تحریف قرآن، تفسیر سوره جمعه، جوائز سلطان و احکام بانک ها، توحید ذات و صفات از دیدگاه اسلام، ترجمه رساله علم امام از علامه فانی، تفسیری بر نهج البلاغه و معاد می باشد.

ص: ۲۶

۱- میرزا محمد علی معلم حبیب آبادی، مکارم الآثار، به کوشش سید محمد علی روضاتی، ص ۲۶۷۸، شماره ۱۵۹۵.

۲- سید مصلح الدین مهدوی، دانشمندان و بزرگان اصفهان، ص ۲۲۲.

۳- احمد لقمانی، آئینه آفتاب (زندگانی فقیه فرزانه آیه الله صادقی)، قم، انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۳۷ ش.، ص ۳۶.

این عالم خدمتگزار در فعالیت های اجتماعی حضوری فعال داشت. از جمله در تأسیس و همکاری و کمک در ساخت حدود ۴۵ مسجد در استان های اصفهان، چهارمحال و بختیاری و کهگیلویه و بویراحمد و استان کرمان شرکت داشت. (۱) وی سال ها امامت جماعت مسجد شفیعی را بر عهده داشت. سرانجام این عالم ربانی در ۲۰ ربیع الثانی ۱۴۱۷ ق. مطابق با ۱۳۷۵/۶/۱۵ ش. از دنیا رفت و در تکیه میرمحمد صادقی ها مدفون گردید.

۳- "آیه الله حاج آقا رحیم ارباب"، فرزند حاج علی پناه، متولد ۱۲ جمادی الثانی

۱۲۹۷ ق. در روستای چرمهین لنجان.

حاج آقا رحیم مقدمات را در زادگاهش نزد ملا محمد همای خواند و در اصفهان نزد حاج میرزا بدیع درب امامی، آیه الله سید محمد باقر درچه ای، آیه الله سید ابوالقاسم دهکردی، حاج آقا منیر احمدآبادی، جهانگیرخان قشقایی و آخوند ملا محمد کاشی تحصیل کرد. وی از شاگردان خاص جهانگیرخان و آخوند کاشی بود و مراحل سیر و سلوک را نزد ایشان طی کرد (۲). این عالم بلند مرتبه با حکیم

آیه الله محمد خراسانی، آیه الله حاج میرزا علی آقا شیرازی و آیه الله حاج شیخ محمد حسن نجف آبادی مصاحبت داشت. از جمله شاگردان وی سید محمد رضا خراسانی، سید محمد مبارکه ای، حاج آقا مصطفی بهشتی، استاد جلال الدین همایی، حاج شیخ اسدالله جوادی و حاج شیخ محمد کلباسی بودند. این عالم ربانی در مسجد گرگ یراق امامت جماعت می نمود و نماز جمعه را به ترتیب در مسجد گرگ یراق، حکیم، مسجد جامع، مسجد رهنان، درب کوشک و مسجد جامع گورتان در ماربین اقامه می کردند. (۳)

ص: ۲۷

۱- همان، ص ۱۰۷.

۲- محمد باقر کتابی، رجال اصفهان، ص ۴۵۰.

۳- حمید ارباب، یادنامه حکیم متأله آیه الله حاج آقا رحیم ارباب، اصفهان، اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۵ ش، ص

سرانجام این حکیم و عارف بلند مرتبه در ۱۸ ذیحجه سال ۱۳۹۶ ق. دار فانی را وداع گفت و در محدوده تکیه فاضل هندی و میرمحمد صادقی ها مدفون شد. آقای محمد علی خادم المؤمنین تکیه بان درباره علت دفن وی در این مکان می گوید:

«آیه الله ارباب هر پنج شبه به زیارت قبر آخوند کاشی می آمدند. روزی از پدرم غلامعلی

خادم المؤمنین خواستند برای قبر ایشان قطعه زمینی در محدوده تکیه فاضل هندی و میرمحمدصادقی در نظر بگیرد. پس از فوت، ایشان، در این محل به خاک سپرده شد.»(۱)

۴- "حکیم حاج عبدالجواد فلاطوری"، وی از نوادگان حکیم آخوند ملا اسماعیل اصفهانی بود و در ۲۴ جمادی الثانی ۱۳۴۳ ق. مطابق ۲۹ دی ماه ۱۳۰۴ ش. در اصفهان متولد شد. این دانشمند فرزانه در شهرهای اصفهان، تهران و مشهد به کسب علوم و معارف اسلامی پرداخت و از محضر اساتید بزرگی همچون شیخ محمد علی شاه آبادی، میرزا مهدی آشتیانی، شیخ محمد تقی آملی، آیه الله خوانساری، شیخ محمد رضا کلباسی و شیخ هادی کدکنی نیشابوری سود جست.

در سال ۱۳۳۳ ش. برای ادامه تحصیل به کشور آلمان رفت و در رشته های فلسفه، روان شناسی، علوم تربیتی، علوم اجتماعی و ادیان به مطالعه و تحقیق پرداخت و از رساله دکتری خود به نام تفسیر اخلاق کانت در پرتو احترام در ۱۹۶۵ میلادی دفاع کرد.(۲) وی به چندین زبان از جمله یونانی و لاتین و آلمانی مسلط بود.

این حکیم فرهیخته در شهر کلن آلمان یک مرکز تحقیقات شیعه شناسی

پایه گذاری کرد و مهم ترین منابع فقهی، اصولی، کلامی و فلسفی شیعه را در آن گرد

ص: ۲۸

۱- مصاحبه آقای محمد علی خادم المؤمنین به نقل از علیرضا شاهسنایی، در رساله کارشناسی، گلستانشهدای اصفهان در گستره تاریخ، به راهنمایی اصغر منتظرالقائم، دانشگاه اصفهان، ۱۳۷۸ ش.، جلد اول، ص ۵۹.

۲- فلاطوری نامه، بزرگداشت پروفیسور فلاطوری در دانشگاه کلن آلمان، به همت دوستان فلاطوری، ۱۳۷۷ ش/ ۱۹۹۸ م، ص ۲۵۹ به بعد.

آورد و موفق شد یک آکادمی برای تحقیقات اسلامی و مباحث گوناگون شیعه به وجود آورد.

سرانجام با استفاده از این امکانات طرح پاکسازی اهانت به آیین مقدس اسلام را از کتاب های درسی مدارس آلمان عملی ساخت. (۱) آن محقق بلند آوازه محتوای

کتاب های درسی درباره اسلام را در ابعاد زیر تقسیم کرد: ۱- خدا و الهیات

۲- حضرت محمد ۶-۳ قرآن مجید ۴- اعمال مذهبی ۵- رابطه بین ادیان یهودی، مسیحی و اسلام ۶- تاریخ ۷- موقعیت کنونی اسلام در جهان و در کشور آلمان. با کوشش بلند فلاتوری کتاب های درسی هفده کشور اروپایی از پیش داوری های مغرضانه پاکسازی، و اسلام و قرآن و رسول الله ۶ به شیوه ای شایسته معرفی شدند. (۲)

برخی آثار این محقق پرتلاش عبارتند از: ۶۰ کتاب و مقاله به زبان آلمانی از جمله آنها کتاب دگرگونی بنیان فلسفه یونانی بر اثر طرز اندیشه اسلامی، ۱۵ مقاله به زبان فارسی، جبهه آزاد درباره سید جمال الدین اسدآبادی، چاپ ۱۳۳۲ ش.، ترجمه و شرح کتاب مشاعر ملاصدرا چاپ ۱۳۳۲، ترجمه کتاب دو

جلدی تاریخ ایران در نخستین قرون اسلامی اثر اشپولر، جانشینان محکوم درباره خلفای سه گانه و تصحیح نصاب الصبیان به شیوه ای نو.

سرانجام پروفیسور فلاتوری (۳) در سن ۷۱ سالگی در تاریخ دهم دی ماه ۱۳۷۵ ش.

ص: ۲۹

۱- مهدی محقق، مقاله فلاتوری، مجله تاریخ و فرهنگ معاصر، شماره ۱ و ۲، سال ششم، بهار و تابستان ۱۳۷۶ ش.، قم، مرکز بررسی های اسلامی، ص ۴۳۴.

۲- سید محمد مهدی جعفری، مقاله «پروفیسور فلاتوری طبعی والا، همتی بلند و دلی دردمند»، مجله تاریخ و فرهنگ معاصر، شماره ۱ و ۲، سال ششم، بهار و تابستان ۱۳۷۶ ش.، قم، مرکز بررسی های اسلامی، ص ۴۶۷.

۳- فلاتوری نامه، ص ۲۵۹ به بعد؛ ضرورت تبادل و کلید فرهنگ ها (نامه فلاتوری)، مجموعه مقالات و مصاحبه های فلاتوری، گردآوری: کمیته علمی کنگره بزرگداشت پروفیسور فلاتوری، دانشگاه اصفهان، تابستان ۱۳۷۷ ش.

مطابق با ۱۹ شعبان ۱۴۱۷ ق. از دنیا رفت و در گلستان شهدای اصفهان نزدیک مقبره آیه الله ارباب مدفون شد.

ز) تکیه میرزا احمدخان محیی

این تکیه در جنوب تکیه میرمحمد صادقی ها قرار داشت که اکنون در جنوب گلستان شهدا و در پیاده رو شرق مقبره آیه الله ارباب می باشد. در شمال این تکیه اتاقی بود که مدفونین در آن عبارتند از:

۱- "دکتر میرزا احمد خان محیی"، فرزند آمیرزا حسن جراح. وی بنیان گذار بیمارستان احمدیه است که هنوز در همان مکان پیشین خیابان طالقانی، کوی محله نو برقرار و پا برجا است. وی متوفای صفر ۱۳۷۱ ق. مطابق ۲۳/۷/۱۳۳۲ ش می باشد.

۲- "دکتر حسین محیی"، فرزند میرزا احمد خان. وفات وی در محرم ۱۳۷۱ ق. مطابق با ۷/۷/۱۳۳۲ ش. روی داد.

۳- "دکتر علی اصغر محیی"، فرزند میرزا احمد خان. فوت وی در ۱۴/۵/۱۳۵۳ ش. مطابق با ۱۳۹۴ ق. اتفاق افتاد. (۱)

ح) تکیه کوهی

این تکیه در نزدیک درب ورودی جنوبی گلستان شهدا قرار داشت و اکنون قطعه شهدای حنظله و قطعه حبیب بن مظاهر در غرب مقبره آیه الله شهید اشرفی اصفهانی را تشکیل می دهد. این تکیه اتاق های زیادی داشت که با رضایت صاحبان

ص: ۳۰

۱- مصلح الدین مهدوی، سیری در تاریخ تخت فولاد، ص ۲۱۴ و مشاهدات نویسنده.

آنها تخریب و شهدا در آن دفن شدند.^(۱)

برخی از مدفونین در این تکیه عبارتند از :

۱- "سید محمد رضا حسینی هرنندی"، وی از جمله وعاظ مشهور اصفهان بود که صدای دلنشین و لطایف شیرین وی مردم را مجذوب خود می کرد. از جمله اساتید وی آیه الله سید علی نجف آبادی، آیه الله سید ابوالحسن اصفهانی، و آیه الله عبدالهادی شیرازی بودند.^(۲)

سرانجام این عارف و شیفته اهل بیت علیهم السلام در سن هشتاد و پنج سالگی، در ۱۲ بهمن ۱۳۶۰ ش. مطابق با ۷ ربیع الثانی ۱۴۰۲ ق. به دیار باقی شتافت و در غرب قطعه های حنظله و حبیب بن مظاهر به خاک سپرده شد.

۲- "میرزا عبدالوهاب کلانتری"، فرزند حاج میرزا محمد علی کلانتر اصفهانی، از خاندان کلانتری و از سادات موسوی بودند. از این خاندان عده ای از حکما، شعرا، و طبیبان برخاسته اند. میرزا عبدالوهاب ادیبی فاضل و دارای صفات

پسندیده در حسن معاشرت بود. وی در اردیبهشت ۱۳۴۹ ش. مطابق با ماه صفر ۱۳۸۹ ق. از دنیا رفت و در تکیه کوهی مدفون گردید.^(۳)

به جز تکایایی که نام برده شدند برخی منابع، از تکایای کوچک دیگری که در اطراف تکیه ملک بوده است نام برده اند که عبارتند از تکیه حاج عبدالوهاب بدیعی، تکیه عبدالحسین حلیان، تکیه حاج محمدحسین ارباب و تکیه استکی.^(۴)

ص: ۳۱

۱- مذاکره نویسنده با آقای اکبر علیار مدیر داخلی سابق گلستان شهدا.

۲- علیرضا شاهسنایی، رساله کارشناسی، گلستان شهدای اصفهان در گستره تاریخ، جلد اول، ص ۵۶.

۳- مصلح الدین مهدوی، سیری در تاریخ تخت فولاد، ص ۱۷۷.

۴- جلال الدین همایی، تاریخ اصفهان فصل تکایا و مقابر، ص ۵۰۰.

بخش دوم: قطعه های گلستان شهدا

اشاره

ص: ۳۳

از آن چه گذشت بر ما روشن می شود گلستان شهدا از مجموع تکیه های لسان الارض، ملک، بروجنی ها، کوهی، میرمحمد صادقی ها، و فاضلان و خواجهی تشکیل گردیده است. ولی وضعیت کنونی گلستان با توجه به تخریب دیوار میان این تکایا و حفاظ و حصار که در سوی جنوب در کنار خیابان سجاد و در جبهه غربی در کنار خیابان فیض و در ضلع شمالی آن به کوچه لسان الارض و کوچه شهیدزمانی کشیده شده است. تمامی این تکایا در یک گستره پیوسته به یکدیگر به مساحت ۱۱۳۹۶۹ (۱) متر مربع شکل گرفته است و اکنون نمی توان این تکایا را از یکدیگر جدا دانست، اگرچه بیشتر شهدا در منطقه مرکزی به مساحت ۶۴۴۳۷ متر مربع به خاک سپرده شده اند و بیشتر قطعه های گلستان شهدا در تکایای ملک، کوهی، بروجنی ها، میر محمد صادقی ها و قسمتی از تکیه لسان الارض شکل گرفته است و تنها معدودی از شهدا در زمین های تکیه فاضلان و خواجهی دفن شده اند.

پیش از انقلاب اسلامی، حجه الاسلام و المسلمین آقای شیخ مهدی مظاهری در تکیه کوهی و ملک شب های جمعه دعای کمیل با شکوهی برگزار می کرد

که چندین هزار نفر در آن شرکت می کردند.

ص: ۳۵

پس از شهادت آیه الله میرزا ابوالحسن آل رسول مشهور به شمس آبادی مدرّس حوزه علمیه اصفهان و امام جماعت مسجد جعفر طیار در کوچه شهید انصاری خیابان طالقانی و مسجد شیخ بهایی در خیابان شیخ بهایی، در سحرگاه روز ۷ ربیع الثانی ۱۳۹۶ هجری، آقای محمّد علی خادم المؤمنین فولادی تکیه بان به منزل شهید شمس آبادی دعوت و در حضور آقایان: آل رسول برادر شهید، آیه الله حاج شیخ باقر صدیقین، حاج محمّد بصیری و حاج عبدالجواد قهرایی قطعه زمینی به مبلغ ۴۰ هزار تومان برای دفن مرحوم شمس آبادی واگذار می کند. (۱)

پس از آماده سازی قبر، جنازه آن شهید فردای آن روز با تشییع بسیار باشکوه مردم اصفهان در این مکان دفن گردید. پس از مدّتی از سوی هیأت امنای بقعه با کمک برخی از مردم خیر و جمع آوری وجوهاتی که مردم در صندوق مقبره می ریختند بقعه با شکوهی با آجر و کاشی بر روی قبر آن عالم شهید ساخته شد. (۲)

پس از دفن شهید شمس آبادی برخی از شهدای انقلاب اسلامی در دوره

حکومت نظامی اصفهان در سال ۱۳۵۷ ش. همچون شهید اصغر نوری و شهید سید حسین دوازده امامی در این مکان دفن شدند، ولی در هنگام اجرای مراسم هفت و چهل و تجمع مردم بر سر قبور این شهدا دربان تکیه لسان الارض به کلاتری اطلاع می داد و مأموران می آمدند و با تیراندازی هوایی مردم را پراکنده می کردند و از برگزاری مراسم جلوگیری می کردند. به همین جهت گاهی مراسم در مسجد حضرت حجت عجل الله تعالی فرجه الشریف برگزار می شد. این مسجد به وسیله آقای حاج ابراهیم ربیعی قهفرخی با همکاری حجه الاسلام شیخ مهدی مظاهری پس از تخریب تکیه

ص: ۳۶

۱- مذاکره با آقای حاج عبدالجواد قهرایی، عضو هیأت امنای بقعه شهید شمس آبادی که متن قولنامه واگذار زمین مقبره نزد وی می باشد و بنده آن را مشاهده نمودم. در مذاکره با آقای حاج محمّد علی خادم المؤمنین فولادی ایشان دریافت پول برای واگذاری زمین را تأیید کردند. (نویسنده)

۲- مذاکره با آقای حاج عبدالجواد قهرایی، عضو هیأت امنای بقعه شهید شمس آبادی.

با پیروزی انقلاب اسلامی در ۲۲ بهمن ماه ۱۳۵۷ شمسی و توطئه ها علیه آن در کردستان و سیستان و بلوچستان بسیاری از جوانان انقلابی اصفهان برای مبارزه با این توطئه ها به این مناطق اعزام شدند و برخی از آنها به شهادت رسیدند. در آغاز این شهدا را در قطعه "حمزه

سیدالشهدا" در شمال غربی بقعه شهید شمس آبادی دفن می کردند، ولی با شروع جنگ تحمیلی عراق علیه ایران رفته رفته گنجایش آن قطعه تمام و ضرورت انتخاب یک مکان دیگر برای دفن شهدا بیشتر احساس شد. به همین سبب تعمیرگاهی که در کنار خیابان سجاد و جنوب گلستان قرار داشت انتخاب شد و شهید عباس کلان به مستأجرین تعمیرگاه، در خیابان جی زمین تجاری واگذار کرد و زمین تعمیرگاه از سوی شهید احمد چلمقانی اهدا شد و معوض منازل نیز با کمک بنیاد مسکن در خیابان ۲۲ بهمن فعلی زمین واگذار گردید. قطعه زمین شهدای عملیات فرماندهی کل قوا، ثامن الائمه (آزاد سازی شمال آبادان) و طریق

القدس (آزاد سازی بستان) در شمال و شمال غربی بقعه آیه الله اشرفی اصفهانی با مذاکره با مالکین آنها اهدا گردید. مثلاً آقای دکتر سید سعیدالدین سجادی در آغاز اجازه دفن یک تعداد از شهدا را داد ولی پس از شهادت پسرش همه زمین خود را در اختیار گلستان شهدا گذاشت. (۲)

ص: ۳۷

۱- مذاکره با آقای حاج محمد علی خادم المؤمنین فولادی. بر روی کاشی کاری درب ورودی مسجد، نام واقفحاج ابراهیم ربیعی ثبت شده است. (نویسنده)

۲- سخنان آقای اکبر علیار، مدیر داخلی گلستان شهدا از آغاز سال ۱۳۶۰ ش تا ۲۲/۴/۱۳۶۳ ش، پس از نامبرده همکار ایشان آقای اسدالله مکی نژاد طی حکم شماره ۱۶۲۲۶ از سوی مسئول بنیاد شهید اصفهان به عنوانمسئول امور داخلی گلستان شهدا منصوب شد. برای حصول اطمینان از سخنان آقای اکبر علیار با استاد دکتر سید سعیدالدین سجادی، فرزند سید رضا، عضو هیأت علمی گروه جراحی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان که مدت ها ریاست بیمارستان های شهید چمران، حضرت قائم علیه السلام، شریعتی و سعدی را بر عهده داشتند تماس گرفتیم، نامبرده اهدای قطعه زمین خود را به طور کامل گواهی کردند. (نویسنده)

در اوایل سال ۱۳۶۰ شمسی مسئولیت اداره گلستان شهدا بر عهده بنیاد شهید گذاشته شد و از سوی آن بنیاد آقای اکبر علیار برای این کار منصوب گردید. چون تا پایان سال ۱۳۶۰ شمسی هیچ گونه قطعه سازی در گلستان صورت نگرفته بود برای این منظور یک هیأت اجرایی به ریاست آقای مهندس آرمان پناه و نمایندگان کارخانه ذوب آهن اصفهان، جهاد سازندگی، بنیاد شهید و نماینده امام جمعه اصفهان تشکیل گردید. طرح ساماندهی و محوطه سازی و قطعه سازی از سوی آقای مهندس افراسیابی پیشنهاد گردید و در هیأت اجرایی تصویب و قطعه سازی بر عهده ذوب آهن و محوطه و کف سازی بر عهده جهاد سازندگی گذاشته شد و اقدامات لازم انجام گرفت.

با آغاز عملیات محرم در ۱۱/۸/۶۱ شمسی در منطقه غرب عین خوش و جنوب غربی موسیان به واسطه حضور رزمندگان اصفهان در این عملیات و به

ویژه لشکر ۱۴ امام حسین ۷، تعداد ۳۳۰ شهید به اصفهان آوردند. چون در گلستان شهدا جایی برای دفن این شهیدان وجود نداشت جلسه ای با حضور اعضای هیأت اجرایی، ریاست دادگاه انقلاب و هیأت امناء گلستان شهدا تشکیل گردید و مقرر شد با مذاکره صاحبان منازل که در جنوب مقبره «یوشع النبی» قرار داشت آنان به یک مجتمع مسکونی از آن بنیاد مسکن و هتلی که در اختیار بنیاد شهید بود، انتقال داده شوند. کار انتقال و سپس تخریب منازل با کمک جهاد سازندگی، شهرداری و مردم صورت گرفت و ۳۳۰ قبر برای دفن شهدا آماده گردید. فردای آن روز با تشییع با شکوه شهدا در اصفهان جنازه شهدای عملیات محرم دفن شدند. به صاحبان منازل مسکونی نیز زمین معوض داده شد و منازل آنان را ساختند.

پس از آن برای دفن شهدای عملیات والفجر یک در شمال غربی فکه، والفجر دو در غرب پیرانشهر، والفجر ۴ در شمال غرب مریوان، چندین باب خانه مسکونی با مذاکره با صاحبان آنها و واگذاری معوض زمین تخریب شدند و قسمتی نیز که

متعلق به تکیه بان لسان الارض بود، خریداری گردید. (۱)

بدین سان کار آماده سازی قطعه های گوناگون گلستان شهدا یکی پس از دیگری انجام شد و اوایل سال ۱۳۶۲ شمسی خیمه حسینی طراحی که با کوشش مستقیم مرحوم حاج حسن حدادی ساخته شد و از آن پس مراسم شهدا و دعاها و گوناگون و مناسبت ها در آن برگزار می گردید. هم اکنون نیز عملیات اجرایی برای احداث یک مجموعه فرهنگی و سالن سخنرانی و نمایشگاه در چند طبقه در شمال خیمه حسینی و جنب قطعه یوسف ۳ در حال انجام است.

پس از بیان چگونگی شکل گیری گلستان شهدا به شرح قطعه های گوناگون و تعداد ردیف ها و شهدای هر قطعه و معرفی شهدای انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ شمسی و برخی سرداران شهید، علما و دانشمندان مدفون در هر قطعه، می پردازیم. شایان توجه است هر قطعه عنوان مشخص و تابلو راهنما ندارد ولی مسئولین گلستان شهدا برحسب نام عملیات و حادثه ای که بیشترین شهدای آن در هر قطعه مدفون شده اند عنوانی برای آنها گذاشته اند، بدین سبب با پیروی از این عنوان ها و بر اساس تاریخ شکل گیری قطعه ها به شرح آنها می پردازیم:

۱- قطعه حمزه سیدالشهداء

این قطعه در مقابل درب ورودی جنوب گلستان شهدا و در غرب بقعه شهید شمس آبادی قرار دارد. تعداد شهدای مدفون در آن تا تاریخ ۱۹/۶/۷۷ ش ۲۴۱ نفر در هشت ردیف می باشند.

برخی از مدفونین در آن عبارتند از:

الف) "حجه الاسلام سید حسن بهشتی نژاد"، فرزند سید مصطفی و متولد سال

ص: ۳۹

۱- سخنان آقای اکبر علیار، مدیر داخلی گلستان شهدا در مذاکره با نویسنده.

وی دروس ادبیات تا شرح لمعه را در اصفهان نزد پدر و دیگر استادان حوزه اصفهان خواند. سپس وارد حوزه علمیه قم شد و نزد اساتیدی همچون آیه الله نوری همدانی، آیه الله شیخ محمد فاضل لنکرانی و آیه الله حاج شیخ مرتضی حایری تعلیم دید. وی از مبارزان فعال نهضت اسلامی بود و سخنرانی روز هفتم محرم سال ۱۳۵۷ ش. او در مسجد سید اصفهان شور و شوقی در مردم به وجود آورد. وی پس از انقلاب اسلامی مدت هشت ماه قاضی و حاکم شرع

دادگاه انقلاب اسلامی شیراز بود. مدتی نیز در اصفهان امامت موقت جمعه را بر عهده داشت.

سرانجام هنگامی که کاندیدای مجلس شورای اسلامی گردیده بود، در روز بیست و یکم رمضان سال ۱۴۰۱ ق. مطابق با ۳/۲/۶۰ ش. به وسیله منافقین به شهادت رسید. (۱)

(ب) "حجه الاسلام علی اکبر اژه ای"، فرزند حجه الاسلام حاج میرزا علی محمدآژه ای. وی از مدرّسان جلسات مذهبی جوانان اصفهان بود و با بیانی شیرین و مستدل به تربیت جوانان همت گماشته بود.

از جمله تألیفات وی عبارتند از: ۱- انسان از دیدگاه قرآن، ۲- تقوا از نظر انسان، ۳- صبر از دیدگاه قرآن، ۴- دگرگونی اندیشه ها از دیدگاه مکاتب.

سرانجام این دانشمند شیرین سخن در واقعه بمب گذاری حزب جمهوری اسلامی در تهران در هفتم تیرماه ۱۳۶۰ ش. به شهادت رسید.

(ج) "حجه الاسلام سید مهدی بهشتی نژاد"، فرزند سید مصطفی.

وی از طلاب فعال حوزه علمیه اصفهان بود و مقدمات و سطح را تا قسمتی از شرح لمعه گذراند. همزمان با تحصیلات حوزه بارها به عنوان یک طلبه بسیجی در

ص: ۴۰

جبهه های نبرد جنگ تحمیلی حضور پیدا کرد و سرانجام در عملیات خیبر در اسفندماه ۱۳۶۲ش. به شهادت رسید.

د) "حجه الاسلام شیخ عبدالله میثمی"، فرزند علی اصغر، متولد سال ۱۳۳۳ش.

این شهید عارف و زاهد در سال ۱۳۵۳ش. به واسطه مبارزه با رژیم پهلوی دستگیر و زندانی شد. پس از پیروزی انقلاب اسلامی در منطقه یاسوج به تبلیغ

پرداخت و سپس مسئولیت دفتر نمایندگی امام در منطقه ۹ سپاه به وی واگذار شد و پس از آن مسئولیت نمایندگی امام خمینی؛ در قرارگاه خاتم الانبیاء که هدایت و فرماندهی کل جبهه ها را به عهده داشت، به وی سپرده شد.

سرانجام در سحرگاه ۹/۱۱/۱۳۶۶ش. در منطقه عملیاتی کربلای پنج در شلمچه از ناحیه سر مورد اصابت ترکش قرار گرفت و بعد از سه روز به شهادت رسید و در قطعه حمزه سیدالشهداء مدفون شد. (۱)

ه) "شهید مجتبی کلاهدوزان"، فرزند محمد کریم، متولد ۱۳۲۵ش.

وی تحصیلات خود را تا اخذ لیسانس ریاضی ادامه داد و چندین سال دبیر ریاضی دبیرستان های اصفهان بود. پس از پیروزی انقلاب اسلامی وارد سپاه پاسداران انقلاب اسلامی شد و فرماندهی سپاه منطقه ۹ کشور به وی واگذار گردید. سرانجام در تاریخ ۱۶/۱۲/۱۳۶۳ش. در جاده بندر عباس به شهادت رسید. (۲)

و) "شهید مهندس سید حبیب الله خلیفه سلطانی"، فرزند احمد.

در سال ۱۳۲۷ش. در اصفهان به دنیا آمد و در سال ۱۳۵۱ش. موفق به اخذ مدرک مهندسی خود شد. وی و همسرش سیده بتول عسگری از مبارزان فعال علیه رژیم پهلوی بودند. سید حبیب الله به علت فعالیت های مبارزاتی چندین بار

ص: ۴۱

۱- زندگینامه شهید میثمی، بایگانی کنگره بزرگداشت سرداران شهید استان اصفهان.

۲- بایگانی کنگره بزرگداشت سرداران شهید استان اصفهان.

دستگیر و زندانی شد و در سال ۱۳۵۶ ش در پی مبارزات مردم ایران از زندان آزاد گردید. وی پس از پیروزی انقلاب اسلامی به عضویت سپاه

پاسداران انقلاب اسلامی در آمد. آخرین مسؤولیت وی قائم مقامی سپاه پاسداران منطقه ۷ کشور بود. سرانجام این مبارز خستگی ناپذیر در تاریخ ۲۳/۲/۱۳۶۱ ش. در جاده اصفهان - همدان بر اثر تصادف اتوبوس حامل وی به اتفاق همسر و فرزندش سید روح الله به جوار حق پیوست. (۱)

(ز) "شهید علی رضائیان"، فرزند زین العابدین، متولد سال ۱۳۲۶ ش. در فیروزآباد تهران.

نامبرده به واسطه ارتباط با شهید آیه الله سعیدی تحت تأثیر وی قرار گرفت و از مبارزان علیه رژیم پهلوی بود و با "شهید محمد منتظری" همکاری نزدیکی داشت. پس از پیروزی انقلاب اسلامی به عضویت سپاه پاسداران در آمد. وی مدتی در کردستان و مسؤولیت عملیات سپاه منطقه ۲ کشور خدمت کرد. در آخرین مسؤولیت خود، فرماندهی قرارگاه عملیاتی حمزه سیدالشهداء، بر اثر انفجار مین به شهادت رسید. (۲)

(ح) "شهید حاج سید محسن صفوی"، فرزند عباس، متولد ۱۳۳۳ ش.

وی تحصیلات دانشگاهی خود را در رشته راه و ساختمان به پایان رسانید و پس از پیروزی انقلاب اسلامی به عضویت سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در آمد و فرماندهی سپاه شهرضا به وی واگذار شد. وی مدتی مسؤولیت دفتر مهندسی وزارت سپاه در اصفهان را بر عهده داشت. خستگی ناپذیری وی سبب شد تا فرماندهی قرارگاه مهندسی رزمی "صراط المستقیم" بر عهده وی

گذاشته شود.

ص: ۴۲

-
- ۱- مصاحبه با پدر و مادر نامبرده.
 - ۲- حوزه نمایندگی ولی فقیه در سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ره یافتگان وصال، تهران، مرکز فرهنگی سپاه، ۱۳۷۳ ش، ص ۱۷۹.

سرانجام در یک سانحه هوایی در مسیر تهران - اهواز در تاریخ ۱۳۶۵/۱/۱۸ ش. به شهادت رسید. (۱)

(ط) "شهید حجه الاسلام سید محمد علی حسینی"، فرزند ابوالقاسم، متولد سال ۱۳۳۹ ش. در نجف اشرف.

وی در آغاز جنگ تحمیلی عراق علیه ایران به همراه طلاب حوزه علمیه قم و گروه فدائیان اسلام به منطقه آبادان رفت و سرانجام در کوی ذوالفقاریه در روز جمعه ۱۹/۱۰/۵۹ به شهادت رسید (۲) و در این قطعه به خاک سپرده شد.

(ی) "حجه الاسلام شیخ عباس خلیلی"، فرزند عنایت الله.

در سن ۲۰ سالگی در تاریخ ۲۱/۸/۱۳۶۰ ش. در راور کرمان به شهادت رسید و جنازه وی در این قطعه به خاک سپرده شد. (۳)

(ک) "شهید محمد مهدی نیلفروش زاده"، فرزند عباسعلی، متولد سال ۱۳۳۵ ش.

وی یکی از دانشجویان مبارز دانشکده علوم دانشگاه اصفهان بود که در مبارزات دانشجویان مسلمان تأثیر به سزایی داشت. پس از پیروزی انقلاب اسلامی به همراه برخی از دانشجویان، سازمان اسلامی دانشجویان را تأسیس کرد. با شروع جنگ تحمیلی با برخی دانشجویان به منطقه عملیاتی دارخوین رفتند. سرانجام در تاریخ ۱۸/۸/۵۹ ش. در منطقه دارخوین در غرب کارون به

شهادت رسید.

(ل) "شهید حجه الاسلام سید علی حسینی بانکی"، فرزند سید ابراهیم.

وی به همراه رزمندگان اسلام در عملیات محرم شرکت کرد و در سن ۲۱ سالگی در تاریخ ۱۱/۸/۶۱ در منطقه "چم هندی" به شهادت رسید. (۴)

(م) "شهید رضا رضائیان"، فرزند احمد، متولد ۱۳۴۰ ش.

ص: ۴۳

۱- همان، ص ۱۶۲؛ عباس اسماعیلی، شمع صراط، اصفهان، لشکر رزمی ۸ نجف اشرف، ۱۳۷۵ ش، ص ۹۸.

۲- برگرفته از مطالب سنگ قبر نامبرده.

۳- برگرفته از مطالب سنگ قبر نامبرده.

۴- برگرفته از مطالب سنگ قبر نامبرده.

وی در سال ۱۳۵۸ ش. به عضویت سپاه پاسداران سیستان و بلوچستان در آمد. سپس در تابستان ۱۳۵۹ ش. به اصفهان آمد و پس از شروع جنگ تحمیلی به جبهه دارخوین رفت.

سرانجام در یک مأموریت شناسایی در غرب کارون در منطقه سلمانیه در تاریخ ۲/۱۰/۵۹ ش. در درگیری با نیروهای متجاوز بعثی مورد اصابت گلوله قرار گرفت. ولی ددمنشان گرگ صفت بعثی با کمال بیرحمی سر از تن وی جدا کردند و آن را همراه خود بردند. مدتی بعد جنازه بی سر وی را به اصفهان آوردند و در قطعه حمزه سیدالشهداء به خاک سپرده شد. برادر دیگرش علی رضائیان نیز در عملیات بدر در تاریخ ۲۳/۱۲/۶۳ ش. به شهادت رسید و جنازه وی را در کنار برادرش دفن کردند.

(ن) "شهید مصطفی نیک نژادی"، فرزند رسول، متولد ۱۳۲۶ ش.

وی یکی از استادان دانشکده علوم تربیتی دانشگاه اصفهان بود که در سن ۳۵ سالگی در عملیات بیت المقدس در تاریخ ۳/۳/۶۱ ش. به شهادت رسید.

۱-۱- بقعه شهید شمس آبادی

این بقعه با شکوه در سمت راست درب ورودی جنوبی گلستان شهدا قرار

دارد.

از جمله مدفونین در آن عبارتند از:

الف) "شهید آیه الله حاج سید ابوالحسن آل رسول"، مشهور به شمس آبادی، فرزند آقا سید محمد ابراهیم.

این فقیه ادیب اصولی مدت ها در نجف اشرف از محضر آیات عظام ابوالحسن اصفهانی، عبدالهادی شیرازی، سید محسن حکیم استفاده برد. وی پس از مراجعت به اصفهان در مدرسه صدر بازار تدریس می کرد.

آثار نامبرده عبارتند از: ۱- تقریرات اصولی؛ ۲- رساله مختصر در اصول دین؛ ۳- شرح صحیفه سجادیه؛ ۴- موعظه ابراهیم؛ ۵- اشعار در مرثی و مناقب

ص: ۴۴

این فقیه شاعر در سحرگاه روز چهارشنبه هفتم ربیع الثانی سال ۱۳۹۶ ق. به دست افرادی نادان به شهادت رسید و جنازه نامبرده را در کنار جاده شهر درچه ماربین رها کردند. جنازه ایشان با شکوهی خاص به وسیله مردم اصفهان تشییع و در این محل به خاک سپرده شد.

(ب) "حجه الاسلام حاج سید محمد رضا موسوی آل رسول"، فرزند حجه الاسلام میرزا محمد ابراهیم شمس آبادی.

این عالم جلیل در شب سه شنبه ۱۱ رمضان سال ۱۴۰۹ ق. مطابق با ۲۸/۱/۱۳۶۸ ش. از دنیا رفت (۲) و در مقبره برادرش، شهید شمس آبادی به خاک سپرده شد.

(ج) "مرحوم آیه الله حاج شیخ علی مشکوه"، فرزند زین العابدین، متولد ۱۳۱۹ ق.

وی در اصفهان و قم تحصیل کرده و در نجف اشرف به درجه اجتهاد نایل گردید. پس از بازگشت به اصفهان حدود پنجاه سال در مدرسه صدر بازار به تدریس فقه و اصول مشغول بود و در مسجد مریم بیگم امامت جماعت داشت.

سرانجام در روز ۱۸ ذیقعده ۱۴۱۰ ق. مطابق ۲۲/۳/۶۹ ش. از دنیا رحلت کرد (۳)

و در جوار دامادش، شهید شمس آبادی به خاک سپرده شد.

۱-۲- "شهید محمود روزبه نیا"، فرزند جمال.

وی در شب عاشورای سال ۱۳۳۱ ش. به دنیا آمد. دوره متوسطه تحصیلات خود را در دبیرستان احمدیه طی کرد و از همین جا فعالیت های سیاسی و مبارزاتی را شروع کرد. دوران خدمت وظیفه را به عنوان سپاهی دانش در روستای

ص: ۴۵

۱- محمد باقر کتابی، رجال اصفهان، ص ۲۳۴.

۲- برگرفته از سنگ قبر نامبرده.

۳- برگرفته از مطالب سنگ قبر نامبرده.

محمودآباد ورامین مشغول خدمت شد و کمک های بسیاری به مردم محروم این روستا کرد. وی پس از پایان یافتن خدمت وظیفه با شور بسیار در فعالیت های مبارزاتی شرکت کرد و سرانجام در ۲۱ بهمن ۱۳۵۷ در تهران در درگیری با مأمورین کلانتری ۱۴ در میدان خراسان به شهادت رسید. جنازه وی به اصفهان منتقل و در خارج بقعه شهید شمس آبادی در جهت جنوب غربی دفن شد. هم اکنون مقبره وی و برادرش احمد روزبه نیا در جلو در ورودی جنوبی گلستان شهدا می باشد.

۱-۳- "شهید آیه الله حاج آقا عطاءالله اشرفی اصفهانی"، فرزند میرزا اسدالله.

وی متولد ماه شعبان ۱۳۲۲ ق. و در محله خوزان سده (خمینی شهر) اصفهان می باشد. تحصیلات خود را تا سن ۲۰ سالگی در اصفهان گذراند و از محضر آیه الله سید محمد نجف آبادی، آیه الله سید مهدی درچه ای و آیه الله فشارکی سود برد. پس از مسافرت به قم ۲۳ سال در آن شهر از محضر استادان بزرگی

همچون آیه الله حایری، مؤسس حوزه علمیه قم، آیه الله سید محمد تقی خوانساری، آیه الله صدر، آیه الله بروجردی، آیه الله سید عبدالهادی شیرازی و آیه الله محمدرضا گلپایگانی سود برد و از سوی آیه الله سید محمد تقی خوانساری اجازه اجتهاد گرفت. در سال ۱۳۳۵ ش. از سوی آیه الله بروجردی جهت اداره حوزه علمیه کرمانشاه رهسپار آن شهر شد. پس از قیام پانزده خرداد ۱۳۴۲ ش. به عنوان وکیل امام خمینی ۱ برگزیده شد و پس از پیروزی انقلاب اسلامی از سوی امام خمینی نماینده ایشان در استان کرمانشاه و امام جمعه شهر کرمانشاه گردید. پس از جنگ تحمیلی همواره یاور رزمندگان بود و در ماه دو نوبت برای تقویت روحیه رزمندگان اسلام در جمع آنان حضور پیدا می کرد. وی پس از انقلاب اسلامی سه بار مورد سوء قصد قرار گرفت.

سرانجام این عالم شهید و عارف ربّانی در روز جمعه ۲۳/۷/۱۳۶۱ ش. در مسجد جامع کرمانشاه در نماز جمعه مورد سوء قصد مجدد منافقین قرار گرفت و به

آرزوی خود که چهارمین شهید محراب باشد، نایل شد. (۱)

۱-۴- "شهیده زهره بنیانان"، فرزند شکرالله، متولد سال ۱۳۳۶ش.

وی پیش از انقلاب اسلامی از مبارزان سخت کوش علیه رژیم پهلوی بود. در آذر و دی ماه ۱۳۵۶ش. مدتی را در جنوب لبنان گذراند و پس از بازگشت به ایران به عضویت گروه توحیدی "صف" (۲) در آمد. پس از پیروزی انقلاب اسلامی به عضویت

سپاه پاسداران انقلاب اسلامی اصفهان در آمد و در روز دوم جمادی الثانی ۱۳۹۹ق. مطابق با نهم اردیبهشت ماه سال ۱۳۵۸ش. در پی مأموریت با عوامل ضد انقلاب در فولاد شهر به شهادت رسید. (۳) مقبره وی اکنون در شمال بقعه آیه الله

اشرفی اصفهانی می باشد.

۲- قطعه حنظله

این قطعه در غرب بقعه شهید اشرفی اصفهانی قرار دارد. تعداد شهدای آن ۴۹ نفر و در ۷ ردیف می باشند. چنین به نظر می رسد نام این قطعه به تاسی از حنظله غسیل الملائکه شهید غزوه احد انتخاب شده است.

برخی از مدفونین در این قطعه عبارتند از :

الف) "شهید سیده فاطمه طالقانی"، فرزند هدایت، متولد سال ۱۳۵۷ش.

وی در تاریخ ۹/۴/۱۳۶۰ش. در ماهشهر آتش زده شد و جنازه او را به اصفهان آوردند و در این قطعه به خاک سپردند. (۴)

ص: ۴۷

۱- غروب خونین در محراب جمعه، مرکز مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، تهران، چاپ وزارت ارشاد اسلامی، ۱۳۶۲ ش، ص ۱۹.

۲- یکی از سازمان های انقلابی و مبارزاتی بود که پس از پیروزی انقلاب اسلامی در سازمان مجاهدین انقلاب اسلامی ادغام شد. (نویسنده)

۳- اسوه های شهادت در اصفهان، واحد فرهنگی بنیاد شهید اصفهان، تهران، بنیاد شهید انقلاب اسلامی، ۱۳۶۱ ش، ص ۷۲.

۴- برگرفته از متن سنگ قبر شهیده.

ب) "شهید رسول هلالی"، فرزند رحیم، متولد سال ۱۳۳۶ش.

وی از فرماندهان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی کردستان بود که در تاریخ ۵/۳/۱۳۶۰ش. در درگیری با عوامل ضد انقلاب به شهادت رسید. فرازی از وصیتنامه وی چنین است :

«ای دانشجویان عزیز! شما باید ارتباط دائمی

دانشگاه و حوزه را حفظ کنید.»(۱)

۳- قطعه فرمانده کل قوا و بیت المقدس

این قطعه در مرکز گلستان شهدا و در شرق خیمه حسینی قرار دارد و در شمال و جنوب آن فضای سبز می باشد. در این قطعه بیشتر شهدای عملیات فرماندهی کل قوا که در ۲۱ خرداد ۱۳۶۰ش. در منطقه محمدیه دارخوین انجام شد و شهدای عملیات بیت المقدس، رمضان و خیبر و... دفن می باشند. تعداد شهدای مدفون در آن ۳۳۸ نفر و در ۱۳ ردیف می باشند. از جمله شهدای مدفون در آن :

الف) "شهید حسین شرکت"، فرزند محمود، متولد سال ۱۳۳۴ش.

این شهید عزیز پس از دریافت مدرک دیپلم متوسطه به خدمت وظیفه سپاهی دانش رفت. در دوران آموزشی در پادگان گرگان از نزدیک شاهد فعالیت های مذهبی وی بودم. وی مسجد پادگان را به نحوی زیبا تزئین نمود و جلسات قرآن در آن راه اندازی کرد. در دوران انقلاب از عناصر فعال مبارزه علیه رژیم پهلوی بود. پس از انقلاب اسلامی در رشته الهیات دانشگاه تهران پذیرفته شد. با شروع جنگ تحمیلی وارد جهاد سازندگی شد و چندین بار به جبهه رفت.

سرانجام در عملیات بیت المقدس فرماندهی مهندسی رزمی جهاد سازندگی به

ص: ۴۸

۱- متن وصیتنامه شهید رسول هلالی، چاپ روابط عمومی سپاه کردستان.

وی واگذار شد و در همین عملیات در تاریخ ۳/۳/۶۱ ش. به شهادت رسید. (۱)

ب) "شهید حسن ترک لادانی"، فرزند محمد، متولد ۱۳۳۵ ش. در روستای لادان ماریین اصفهان.

وی پس از اخذ مدرک دیپلم متوسطه در سال ۱۳۵۶ ش. به دانشگاه راه یافت. در دوران انقلاب از جوانان فعال ماریین بود. پس از پیروزی انقلاب اسلامی به عضویت سپاه پاسداران انقلاب اسلامی اصفهان در آمد. وی مدتی در کردستان بود و در سال ۱۳۶۰ ش. به سمت فرماندهی سپاه در نایین منصوب شد. در سال بعد فرماندهی عملیات سپاه شهر اصفهان به وی واگذار شد.

سرانجام در عملیات خیبر در تاریخ ۵/۱۲/۶۲ ش. در منطقه شرق بصره به دیدار حق شتافت. فرازی از وصیتنامه وی چنین است:

«دست خود را از مجالس عزاداری اباعبدالله الحسین کوتاه نکنید.» (۲)

ج) "شهید مهدی شفیعیون"، فرزند محمد رحیم، متولد ۱۵ شعبان ۱۳۴۲ ش.

وی پس از شهادت نخستین برادرش عازم جبهه شد و به عضویت سپاه پاسداران در آمد. یک بار نیز مورد سوء قصد منافقین قرار گرفت. وی در عملیات والفجر دو به مسئولیت معاون گردان در لشکر مقدس امام حسین علیه السلام برگزیده شد و در تاریخ ۲۰/۵/۶۲ ش. در همان عملیات به شهادت رسید. (۳)

د) "شهید حسن علی بیک"، فرزند مصطفی، متولد ۱۳۳۱ ش.

وی از جوانان پرشور مذهبی و انقلابی بود که چندین مرتبه توسط ساواک دستگیر گردید. در اواخر سال ۱۳۵۶ ش پیش از پایان یافتن دوره کارشناسی مجدد آ

ص: ۴۹

۱- از دوران خدمت و وظیفه تا چند روز پیش از شهادت از نزدیک با شهید شرکت آشنایی داشتم و از مصاحبت و نصایح وی سود می بردم. (نویسنده)

۲- علیرضا شاهسنایی، رساله کارشناسی گلستان شهدای اصفهان در گستره تاریخ، جلد اول، ص ۳۳۷.

۳- همان، ص ۳۳۷.

دستگیر و به هشت ماه زندان محکوم گردید. وی پس از پیروزی انقلاب اسلامی وارد جهاد سازندگی گردید و مدتی در سیستان و بلوچستان و مدتی را در کردستان خدمت کرد و سرانجام در عملیات فرماندهی کل قوا در تاریخ ۲۱/۳/۶۰ در منطقه دارخوین به شهادت رسید. فرازی از وصیتنامه وی چنین است :

«ما باید راه شهدا و انبیای صالحین را ادامه دهیم و از منافع خودمان دور شویم و به فکر جامعه اسلامی و الهی باشیم.»^(۱)

۴- قطعه ثامن الائمه و جزابه

این قطعه در شرق قطعه فرمانده کل قوا قرار دارد. تعداد شهدای مدفون در آن ۳۸۱ نفر و در ۷ ردیف می باشند. شهدای این قطعه از عملیات گوناگون، به ویژه فرمانده کل قوا، ثامن الائمه، بیت المقدس و جزابه می باشند.

از جمله مدفونین در این قطعه :

الف) "شهید مصطفی طیاره"، فرزند مرتضی، متولد ۱۳۳۷ش.

وی پس از غائله کردستان داوطلبانه به این منطقه رفت و به دلیل رشادت و کاردانی به فرماندهی سپاه پاسداران سقز منصوب شد. سرانجام در تاریخ ۳/۲/۶۱ش. در منطقه بانه به شهادت رسید و در این قطعه به خاک سپرده شد.

برادر نامبرده غلامعلی نیز در تاریخ ۱۴/۴/۶۷ به شهادت رسید و در جوار برادر خود به خاک سپرده شد.^(۲)

ب) "شهید اصغر لاوی"، فرزند حاج آقا، متولد ۱۳۳۷ش. در شهر خرمشهر.

وی همراه پدر و مادر خود راهی اصفهان شد و در سال ۱۳۵۷ دیپلم متوسطه

ص: ۵۰

۱- بایگانی پژوهش بنیاد شهید انقلاب اسلامی استان اصفهان.

۲- برگرفته از سنگ نوشته قبر وی و برادرش.

گرفت. پس از پیروزی انقلاب اسلامی وارد سپاه پاسداران شد و مدتی در واحد امنیت پرواز خدمت کرد. شهید لاوی زمانی نیز فرمانده سپاه نظنز بود. در جبهه مدتی فرماندهی گردان تانک محمد رسول الله ۹ و فرماندهی تیپ حضرت امام صادق علیه السلام و فرماندهی تیپ مستقل زرهی ۲۸ صفر را بر عهده داشت. سرانجام در تاریخ ۲۹/۱۰/۶۵ در عملیات کربلای پنج در منطقه شلمچه به شهادت رسید.^(۱)

(ج) "شهید مهدی سلیمان پور"، فرزند تقی، متولد سال ۱۳۳۶ ش.

وی پس از پیروزی انقلاب اسلامی به عضویت سپاه پاسداران در آمد. پس از غائله کردستان مدتی در کردستان خدمت کرد و فرماندهی سپاه سنندج را بر عهده داشت. در سال ۱۳۶۰ ش. عازم منطقه عملیاتی دارخوین شد و از فرماندهان این منطقه بود. وی سرانجام در روز یکشنبه ۵/۷/۱۳۶۰ ش. در عملیات ثامن الائمه به شهادت رسید.^(۲) در فرازی از وصیتنامه وی چنین آمده است:

«سخنی دارم با تو ای هم‌زرم، تو را رسالتی است به اندازه ۱۴۰۰ سال تاریخ اسلام و این پیام روی خون هزاران شهید شناور بوده تا به دست تو رسیده است. و این تو هستی که باید این پیام را که اکنون تبدیل به یک حرکت شده سالم به دست آیندگان بسپاری.»^(۳)

۵- قطعه طریق القدس

این قطعه در شرق گلستان شهدا واقع شده است و شهدای عملیات طریق القدس، محرم، بیت المقدس، فرماندهی کل قوا و برخی شهدای انقلاب اسلامی

ص: ۵۱

۱- احمد لقمانی، تندر تانک ها، اصفهان، ناشر مرکز بازسازی شهید زین الدین، ۱۳۷۸ ش، ص ۶۷.

۲- بایگانی کنگره بزرگداشت سرداران شهید استان اصفهان.

۳- بایگانی دفتر پژوهش و تحقیق بنیاد شهید انقلاب اسلامی استان اصفهان.

در آن مدفون هستند. تعداد شهدای این قطعه ۴۵۷ نفر و در ۸ ردیف می باشند. (۱)

از جمله مدفونین در قطعه طریق القدس عبارتند از :

الف) " شهید مهندس ولی الله نیکبخت "، فرزند ناصر، متولد سال ۱۳۳۰ ش. در روستای قهنویه مبارکه.

وی پس از اتمام تحصیلات متوسطه در دانشگاه شیراز پذیرفته شد و تا اخذ مدرک کارشناسی ارشد در رشته برق و الکترونیک با کسب رتبه اول در آن

دانشگاه ادامه تحصیل داد. وی بر خلاف فراهم بودن زمینه تحصیل در آمریکا خدمت در یکی از مناطق محروم را ترجیح داد و به عضویت هیأت علمی در دانشگاه سیستان و بلوچستان در آمد. در سال ۱۳۵۴ ش. شریک زندگی و همسنگری پشتیبان انتخاب کرد که ثمره این ازدواج دو فرزند می باشد. شهید نیکبخت پیش از انقلاب اسلامی از مبارزان علیه رژیم پهلوی بود. پس از پیروزی انقلاب اسلامی در سه سنگر دانشگاه، جهاد سازندگی و کمیته انقلاب اسلامی علیه جهل و نادانی، فقر و عدم امنیت مبارزه کرد. پیوسته در راه خدمت به انقلاب و بهبود زندگی محرومان در تلاش بود و آسایش برای وی معنا نداشت.

از مهم ترین اقدامات شهید نیکبخت: کوشش برای تأسیس سپاه، جهاد سازندگی و کمیته های انقلاب اسلامی، تلاش برای برقراری امنیت مرزها و راه ها و سرکوب اشرار و کمک به محرومان منطقه بود.

سرانجام در مردادماه ۱۳۵۸ ش. به دست اشرار در یکی از جاده های شهرستان خاش همراه با یکی از همسنگران خود به نام "امام بخش ریگی" به شهادت رسید. (۲)

ب) " شهید احمد فروغی "، فرزند اصغر، متولد سال ۱۳۳۶ ش.

ص: ۵۲

۱- علیرضا شاهسنایی، رساله کارشناسی گلستان شهدای اصفهان در گستره تاریخ، جلد اول، ص ۳۷۲.

۲- عبدالحسین بینش و زهره شوریده دل، افطار خونین، کنگره بزرگداشت سرداران و شهدای سیستان و بلوچستان، تابستان ۱۳۷۷ ش، ص ۱۹.

وی پس از پیروزی انقلاب اسلامی وارد کمیته دفاع شهری و سپس سپاه پاسداران شد. با شروع غائله کردستان حدود یک سال در آن جا فعالیت کرد. پس از آن که مجروح گردید به فرماندهی عملیات سپاه اصفهان منصوب شد. با شروع جنگ تحمیلی به جبهه های جنوب رفت و فرماندهی جبهه دارخوین به وی واگذار شد.^(۱) سرانجام در عملیات طریق القدس فرمانده یکی از محورهای عملیاتی بود و

در همین عملیات در تاریخ ۱۱/۹/۶۰ ش. به شهادت رسید.

(ج) "شهید عباس کردآبادی"، فرزند حسین، متولد ۱۳۳۴ ش.

وی در خرداد ۱۳۵۵ ش. دیپلم متوسطه را گرفت و در خدمت وظیفه با دانشجویان مسلمان مبارز همکاری داشت. پس از پیروزی انقلاب اسلامی به عضویت سپاه پاسداران اصفهان در آمد و در آموزش پاسداران کوشش بسیار کرد. با شروع جنگ تحمیلی به جبهه های جنوب رفت و در عملیات طریق القدس فرمانده یکی از محورهای عملیاتی بود. سرانجام در سحرگاه ۸/۹/۶۰ به شهادت رسید.

فرازی از وصیتنامه وی عبارت است از :

«با افتخار می گویم که شهادت را پذیرفته ام، میدان جنگ برای من محراب نماز و دعا است و با همان ذوق و شوق سوی آن می روم.»^(۲)

(د) "شهید منصور موحدی"، فرزند محمود، متولد سال ۱۳۳۵ ش.

وی در سال ۱۳۵۲ ش. در رشته فیزیک دانشگاه اصفهان پذیرفته شد. در طی دوران تحصیل از دانشجویان مبارزی بود که چندین بار به وسیله ساواک اصفهان دستگیر شد. وی و شهید نیلفروش زاده و جمعی دیگر از دانشجویان

سازمان اسلامی دانشجویان دانشگاه اصفهان را تأسیس کردند. پس از پیروزی انقلاب

ص: ۵۳

۱- سید علی بنی لوحی، شور عاشقی، تهران، مؤسسه فرهنگی دانش و اندیشه های معاصر، ۱۳۷۹ ش، ص ۲۴.

۲- متن وصیتنامه در بایگانی دفتر پژوهش و تحقیق بنیاد شهید استان اصفهان.

اسلامی وی در سیستان و بلوچستان و کردستان حضور یافت. پس از شروع جنگ تحمیلی به منطقه دارخوین رفت و در عملیات فرماندهی کل قوا در تاریخ ۲۱/۳/۱۳۶۰ ش. به شهادت رسید. (۱)

ه) "شهید سید محسن زاهدی"، فرزند علی، متولد سال ۱۳۴۰ ش.

وی پس از جنگ تحمیلی به جبهه دارخوین رفت و در عملیات بسیاری شرکت کرد. وی حدود چهار سال مسئولیت مخابرات لشکر ۱۴ امام حسین علیه السلام را بر عهده داشت. شهید زاهدی از مردان عمل و کم ادعا و کم حرف بود.

سرانجام این شهید بزرگوار در عملیات کربلای پنج در منطقه شلمچه در تاریخ ۲۶/۱۰/۶۵ ش. به شهادت رسید. (۲)

و) "شهید سید احمد حجازی"، فرزند حسین، متولد سال ۱۳۳۴ ش. در اصفهان.

پدر وی سید حسین از مردم نیکوکار اصفهان و از مؤسسين بیمارستان عسگریه اصفهان می باشد. سید احمد از دوران نوجوانی وارد فعالیت های مذهبی و سیاسی شد و از سال ۱۳۴۸ ش. مبارزه با رژیم پهلوی را شروع کرد. در دبیرستان ابن سینا وی به عنوان فردی مذهبی و مخالف رژیم پهلوی شناخته شده بود.

شهید احمد حجازی از طریق ورزش کوهنوردی عده ای از جوانان را در یک جلسه اصول و عقاید و قرآن جمع کرد. در سال ۱۳۵۱ وارد دبیرستان احمدیه شد و فصل نوینی را در مبارزات خود شروع کرد و یک گروه مذهبی فعال

راه اندازی نمود و به وسیله دو دستگاه پلی کپی فعالیت گسترده ای را شروع کرد ولی در آذرماه ۱۳۵۴ ش. عده ای از اعضای گروه دستگیر شدند و ساواک متوجه فعالیت های شهید حجازی شد و او را دستگیر کرد. وی در زیر شکنجه های دژخیمان ساواک آسیب های فراوان جسمی دید ولی مقاومت وی زبازد دیگر زندانیان شده بود.

ص: ۵۴

۱- همان.

۲- بر اساس نوشته سنگ قبر نامبرده.

در سال ۱۳۵۵ ش. از زندان آزاد گردید و در ۳۰/۴/۱۳۵۷ ش. عازم جنوب لبنان شد و در یک اردوگاه فلسطینی آموزش های رزمی در زمینه مواد منفجره را کسب کرد، سپس همراه حجه الاسلام هادی غفاری به سفر حج رفت. در این سفر بارها از پلیس عربستان به واسطه فعالیت های تبلیغی و شعار نویسی کتک خورد. پس از پایان اعمال حج به زیارت عتبات رفت و از طریق ترکیه در تاریخ ۵/۱۰/۵۷ ش. به کشور بازگشت و در راه انقلاب اسلامی کوشش مداوم کرد.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی وارد سپاه پاسداران اصفهان شد و آموزش تخریب پاسداران را بر عهده داشت. در همین ایام نیز به افغانستان سفر کرد و به مجاهدان افغانی کمک رسانید. وی مدت ۶ ماه نیز مسئول تدارکات سپاه کردستان بود. پس از آن به عنوان مسئول تدارکات سپاه منطقه جنوب شرق کشور مشغول به کار شد. وی ۶ ماه نیز در آن منطقه خدمت کرد و طرح تشکیل سپاه دریا را ارایه داد که مورد موافقت قرار گرفت. وی مدتی نیز مسئول هماهنگی تدارکات مناطق کشور در سپاه بود.

سرانجام راهی جبهه جنوب شد و در تاریخ ۵/۱۱/۶۰ ش. هنگام خنثی سازی مین بر اثر انفجار آن به ملکوت اعلی پیوست. (۱)

(ز) "شهید علی جعفری"، فرزند جعفر، متولد ۱۳۳۸ ش.

وی پس از شروع جنگ تحمیلی به جبهه های جنوب رفت و در عملیات گوناگون شرکت جست و چندین بار زخمی شد. وی حدود دو سال فرمانده اطلاعات و عملیات لشکر ۱۴ امام حسین علیه السلام و سپاه سوم صاحب الزمان عجل الله تعالی فرجه الشریف بود.

سرانجام این شهید بزرگوار در تاریخ ۱۱/۱۲/۶۲ در عملیات خیبر در منطقه

ص: ۵۵

طلائیه به شهادت رسید. (۱)

ح) "شهید محمّد رضا تورجی زاده"، فرزند حسن، متولد سال ۱۳۴۳ ش.

وی در اوایل جنگ تحمیلی راهی جبهه های جنوب شد و پنج سال پی در پی در جبهه بود و حدود ده بار مجروح شد. این بلبل خوش الحان اهل بیت: فرماندهی گردان یا زهرا علیها السلام را برعهده داشت. سرانجام در عملیات کربلای ده در منطقه بانه به شهادت رسید.

در وصیتنامه خود به همزمانش چنین سفارش کرده است :

«روز به روز بر معنویت و صفای روح خود بیفزایید و نماز شب را وظیفه خود بدانید جبهه حرم خداست در این جا باید از ناپاکی ها به دور بود.» (۲)

ط) "شهید اصغر نوری"، فرزند محمود، متولد ۱۳۳۶ ش.

وی از نوجوانی در فعالیت های مذهبی شرکت داشت. شهید نوری در جریان انقلاب کوشش بسیار داشت. وی در تحصن تاریخی مردم اصفهان در منزل آیه الله سید حسین خادمی در ماه مبارک رمضان شرکت کرد و در روز ۲۰/۵/۱۳۵۷ ش. به شهادت رسید و در این مکان به خاک سپرده شد. (۳)

ی) "شهید حیدر علی هادیزاده"، فرزند احمد.

وی در تاریخ ۴/۸/۵۷ ش. به دست مأموران دژخیم رژیم پهلوی به شهادت رسید.

ک) "شهید سید محمود طباطبایی"، فرزند علی محمّد، متولد سال ۱۳۱۲ ش.

وی در تاریخ ۱۳/۹/۵۷ ش به دست دژخیمان رژیم پهلوی به شهادت رسید.

ل) "شهید مهرداد صبحانیا"، فرزند علی، متولد ۱۳۴۲ ش.

ص: ۵۶

۱- بر اساس مطالب سنگ قبر نامبرده.

۲- نسخه ای از وصیتنامه این شهید سعید نزد این حقیر موجود است. (نویسنده)

۳- بر اساس نوشته های سنگ قبر نامبرده.

وی در تاریخ ۳۰/۱۰/۵۷ ش. به دست مأموران رژیم پهلوی در اصفهان به شهادت رسید.

(م) "شهید محمّد حسن قیصریان"، فرزند مصطفی، متولد ۱۳۳۹ ش.

وی در تاریخ ۵/۱۰/۵۷ ش. به دست دژخیمان رژیم پهلوی به شهادت رسید.

(ن) "شهید حسین شریفی"، فرزند رضا، متولد ۱۳۳۵ ق.

وی در تاریخ ۱/۱۰/۵۷ ش. به دست مأموران رژیم پهلوی به شهادت رسید.

(س) "شهید علی بیزی"، فرزند یدالله.

وی در تاریخ ۲۱/۹/۵۷ ش. در اصفهان به دست دژخیمان رژیم پهلوی به شهادت رسید.

(ع) "شهید حسین مرسومی"، فرزند رضا، متولد سال ۱۳۳۴ ش.

وی در تاریخ ۱۷/۹/۵۷ ش. به دست مأموران پهلوی به شهادت رسید (۱) و در

محلی که امروز قطعه طریق القدس نامیده می شود، دفن گردید.

۶- قطعه فتح المبین، بیت المقدس و رمضان

این قطعه در جنوب گلستان شهدا و سمت درب ورودی و در شرق مسجد حجت عجل الله تعالی فرج الشریف قرار دارد. شهدای مدفون در آن ۹۹۷ نفر و در ۲۱ ردیف می باشند و بیشتر آنان شهدای عملیات فتح المبین، بیت المقدس، رمضان و محرم هستند.

از جمله مدفونین این قطعه عبارتند از:

(الف) "شهید جلال افشار"، فرزند محمّد، متولد ۱۳۳۵ ش.

وی پیش از انقلاب اسلامی در مبارزات مردم علیه رژیم پهلوی شرکت داشت.

ص: ۵۷

۱- بر اساس نوشته های سنگ قبر این شهدا در قطعه طریق القدس.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی به عضویت سپاه پاسداران در آمد. وی به واسطه سابقه تحصیل دروس حوزوی به سمت مربی آموزش عقیدتی در پادگان آموزشی سپاه اصفهان مشغول خدمت شد. وی اهل ایمان و یقین بود و در جنگ مدارج و مقامات معرفت و بصیرت را طی کرد و اوج شکوفایی و بالندگی خود را در رسیدن به مقام عظمای شهادت پیدا کرد. ظاهری زیبا، آرام و پرابهت داشت و در درون پر رمز و رازش غوغایی از ارتباط دایم با مبدأ هستی و ذات اقدس ربوبی بود. گویا ره صد ساله سیر و سلوک را یک شبه پیموده بود و به مقام هایی از عرفان دست یافته بود، آن گونه که عارف بلند مرتبه آیه الله بهاءالدینی او را "ذاکر قریب البکاء" نامید.

مراسم ازدواج او بسیار ساده و دور از انتظار بود. همسرش می گوید :

«روز سوم شعبان با تهیه یک حلقه، یک جلد کلام الله مجید، نهج البلاغه و یک سری کامل تفسیر المیزان با

هم پیمان زندگی بستیم. جلال دریای بی کران عطوفت، رأفت و مهربانی بود. کوهی از عشق، ایثار و فداکاری و قلبی به وسعت آسمان ها و آکنده از عشق به معبود و اسلام داشت.»

عشق به اسلام و رسیدن به فوز عظیم شهادت او را از تعلقات دنیوی پیراسته بود. وی چند ماه پس از تولد دخترش فائزه رهسپار دیار عاشقان گردید و سرانجام در تاریخ ۲۴/۴/۶۱ ش. در عملیات رمضان به شهادت رسید.

فرازی از وصیتنامه وی عبارت است از :

«ای امت به پا خاسته! قیام خود را حفظ کنید تا قائم دین حق حجه الله الاعظم بیاید و... ای روح خدا، خمینی عزیز، ای کاش هزاران جان داشتم تا فدای راهت که همان راه حسین است می نمودم. (۱)

ب) "شهید منصور رئیسی"، فرزند ناصر، متولد ۱۳۳۷ ش. در شهر آبادان.

ص: ۵۸

وی در سال ۱۳۶۰ ش. به جبهه رفت و در عملیات ثامن الائمه و رمضان شرکت داشت. در لشکر امام حسین علیه السلام به سمت فرماندهی یکی از محورهای عملیاتی منصوب شد. سرانجام در تاریخ ۱۲/۸/۶۱ ش. به شهادت رسید.

فرازی از وصیتنامه وی چنین است :

«بدانید چیزی لذت انگیزتر از فدا شدن در راه خدا وجود ندارد و سعادت اخروی به دنبال دارد

که هیچ چیزی نمی تواند جای آن را بگیرد.»(۱)

(ج) "شهید رضا عسکری"، فرزند کریم، متولد ۱۳۳۶ ش.

وی در دوران انقلاب یکی از جوانان پرشور و فعال در تظاهرات و راه پیمایی ها بود. پس از پیروزی انقلاب به کردستان عزیمت نمود. با شروع جنگ تحمیلی راهی جبهه های خوزستان شد. وی از بنیان گذاران واحد زرهی در لشکر ۱۴ امام حسین ۷ بود. شهید عسکری در عملیات ثامن الائمه در شمال آبادان با نفربرها و تانک هایی که از دشمن به غنیمت گرفته شده بود، بلایی سر عراقی ها آورده بود که قابل بیان نیست.(۲) در عملیات طریق القدس، فتح المبین و بیت المقدس تلاش

بی وقفه ای برای آزادسازی سرزمین های تحت تصرف دشمن به عمل آورد. سرانجام وی در عملیات بیت المقدس در تاریخ ۱۰/۲/۶۱ به شهادت رسید.(۳)

(د) "شهید احمد خدیو پور"، فرزند مهدی، متولد ۱۳۴۰ ش.

وی پس از اخذ دیپلم متوسطه به عضویت سپاه پاسداران در آمد و مدت ۹ ماه در کردستان خدمت کرد و سپس راهی جبهه های خوزستان شد. وی در عملیات فرماندهی کل قوا، ثامن الائمه و طریق القدس شرکت داشت و در عملیات فتح المبین و بیت المقدس فرمانده گردان خط شکن بود.

ص: ۵۹

۱- بایگانی دفتر پژوهش و تحقیق بنیاد شهید استان اصفهان.

۲- سید علی بنی لوحی، شور عاشقی، ص ۳۵.

۳- بر اساس سنگ نبشته قبر وی.

سرانجام این شهید دلاور در عملیات بیت المقدس در غرب جاده خرمشهر -

اهواز در تاریخ ۱۶/۲/۶۱ به شهادت رسید. (۱)

فرازی از وصیتنامه این شهید سعید چنین است :

«خدایا، تو خود می دانی که عشق به شهادت سرتاسر وجودم را فرا گرفته است. اگر به من جان بدمی و زنده شوم باز با این کفار خواهم جنگید، حتی اگر صدها بار مرا زنده گردانی باز هم خواهم جنگید.» (۲)

ه) "شهید مهدی نصر اصفهانی"، فرزند حبیب، متولد ۱۳۳۶ ش.

وی پس از پیروزی انقلاب مدتی را در کردستان خدمت کرد و سپس به جبهه های جنوب رفت و در عملیات فرماندهی کل قوا، ثامن الائمه، طریق القدس و فتح المبین شرکت داشت. شهید نصر اصفهانی در عملیات بیت المقدس، رمضان و محرم فرماندهی گردان را برعهده داشت. سرانجام در همین عملیات در ۱۵/۸/۶۱ به شهادت رسید. (۳)

۷- قطعه حبیب بن مظاهر

این قطعه در جنوب غربی بقعه شهید آیه الله اشرفی اصفهانی و شمال قطعه فتح المبین، بیت المقدس و رمضان قرار دارد. بیشتر شهدای این قطعه از عملیات بیت المقدس و محرم و تعداد آنها ۶۲ نفر و در هشت ردیف می باشند.

شماری از شهدای قطعه حبیب بن مظاهر عبارتند از :

الف) "شهید حجه الاسلام محمد علی امین نژاد"، فرزند حسن، متولد ۱۳۳۹ ش.

وی مسؤول سازمان عقیدتی - سیاسی نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی

ص: ۶۰

۱- مشاهدات شخصی نویسنده.

۲- متن وصیتنامه در بایگانی دفتر پژوهش و تحقیق بنیاد شهید استان اصفهان.

۳- براساس متن سنگ قبر وی.

بود که در تاریخ ۲۱/۳/۶۱ ش. در تهران به دست منافقین به شهادت رسید. (۱)

ب) "شهید علیرضا ملاقلی"، فرزند اسماعیل، متولد ۱۳۴۲ ش.

وی در جریان انقلاب اسلامی فعالیت های چشمگیری داشت. پس از پیروزی انقلاب اسلامی با وقوع حوادث کردستان راهی آن دیار شد و سپس به همراهی یاران دلاور خود به جبهه های خوزستان آمدند. وی در عملیات فرماندهی کلّ قوا تا محرم در جبهه های جنوب شرکت داشت و چندین بار مجروح شد. در عملیات بیت المقدس، رمضان و محرم فرمانده گردان بود. سرانجام این شهید سلحشور در تاریخ ۱۶/۸/۶۱ ش. در عملیات محرم به شهادت رسید (۲).

فرازی از وصیتنامه این شهید والامقام چنین است :

«خدایا، تو آگاه باش، من برای پول و مقام به جبهه نرفتم؛ بلکه برای زنده نگاه داشتن دین محمد ۹ رفتم.» (۳)

۸- قطعه های محرم

این قطعه ها چهار عدد می باشند و به طور جدا از یکدیگر در جنوب مقبره منسوب به یوشع نبی و در شمال قطعه طریق القدس قرار دارند. بیشتر شهدای این چهار قطعه از عملیات محرم، والفجر مقدماتی و خیبر می باشند. تعداد شهدای قطعه محرم یک ۱۸۷ نفر در پنج ردیف، محرم دو ۸۹ نفر در چهار ردیف، محرم سه ۹۳ نفر و در سه ردیف و محرم چهار ۲۳۲ نفر در هفت ردیف می باشند. در مجموع در این چهار قطعه ۶۰۱ شهید دفن شده اند.

برخی از مدفونین قطعه های محرم عبارتند از :

ص: ۶۱

۱- بر اساس متن سنگ قبر شهید امین نژاد.

۲- بر اساس سنگ قبر شهید ملاقلی.

۳- بایگانی دفتر پژوهش و تحقیق بنیاد شهید استان اصفهان.

الف) "شهید حمید رضا رفیعی"، فرزند محمّد رضا، متولد ۱۳۳۸ ش.

وی در تظاهرات و دیگر فعالیت های دوران انقلاب در سال ۵۷ ش کوشش بسیار داشت. پس از پیروزی انقلاب اسلامی به همراه شهید ردّانی پور برای کمک به محرومان به روستاهای منطقه لردگان رفتند. پس از بازگشت به عضویت سپاه پاسداران انقلاب اسلامی اصفهان در آمد. این شهید تلاشگر مدّتی را در کردستان گذراند سپس به اصفهان آمد و در پادگان آموزشی غدیر سپاه مشغول آموزش پاسداران شد. بار دیگر به جبهه ها رفت و مدّتی در واحد اطلاعات قرارگاه خاتم الانبیاء خدمت کرد. در سال ۱۳۶۶ ش. مأمور راه اندازی آموزشگاه اطلاعات نیروی زمینی سپاه شد. سرانجام در منطقه عملیاتی والفجر ۱۰ در اطراف حلبچه به واسطه بمباران شیمیایی دشمن به شدت مجروح و نابینا شد و ده روز بعد به شهادت رسید.

فرازی از وصیتنامه وی که در هنگام مجروحیت و آخرین روزهای عمر خود نوشته، چنین است :

«راه ما راه حسین علیه السلام است و باید آماده و همراه

آن حضرت باشیم و حسین گونه بودن را بدانیم.»(۱)

ب) "شهید محمّد رضا افیونی"، فرزند اکبر، متولد ۱۳۴۱ ش.

وی در خانواده ای مذهبی و پاکدامن به دنیا آمد و رشد کرد. شهید افیونی برخلاف سن کم در تظاهرات و راهپیمایی های دوران انقلاب اسلامی شرکت فعال داشت. پس از پیروزی انقلاب اسلامی به عضویت سپاه پاسداران انقلاب اسلامی اصفهان در آمد و در بسیج مدارس و آموزش دانش آموزان کوشش بسیار داشت. وی سپس به کردستان رفت و در آن خطه حماسه ها آفرید. شجاعت و توکل او به

ص: ۶۲

۱- متن دست نویس شهید رفیعی در بیمارستان، بایگانی دفتر پژوهش و تحقیق بنیاد استان اصفهان.

خداوند و نشاط وی موجب امیدواری و تقویت روحیه دیگران می شد. شهید افیونی به سفارش شهید آقابابایی ماندن در کردستان را تکلیف خود می دانست و تا زمان شهادت با رشادت تمام در صحنه های گوناگون کردستان باقی ماند و با دلسوزی و شفقت اسلامی، برای مردم آن دیار خدمات شایسته ای انجام داد. آخرین مسئولیت شهید افیونی معاونت طرح و عملیات سپاه کردستان بود.

سرانجام این شهید سعید در ۵/۴/۶۳ ش. در جاده مریوان به وسیله عناصر گروهک های ضد انقلاب به شهادت رسید. (۱)

ج) "شهید حاج اکبر آقابابایی"، فرزند حسینعلی، متولد ۱۳۴۰ ش.

وی فعالیت های سیاسی و فرهنگی خود را از دبیرستان صارمیه اصفهان شروع کرد و سهم مؤثری در تشکیل تشکل های دانش آموزی و تظاهرات خیابانی پیش از انقلاب اسلامی داشت. پس از پیروزی انقلاب اسلامی در کمیته دفاع شهری که اساس سپاه اصفهان از آن شکل گرفت، وارد شد. وی پس از عضویت در سپاه پاسداران در پادگان آموزشی غدیر سپاه به آموزش پاسداران مشغول شد. با شروع حوادث کردستان به سنج رفت و مسئولیت عملیات سپاه به وی واگذار شد. با تشکیل تیپ ۱۱۰ شهید بروجردی فرماندهی آن به وی واگذار گردید. پس از مدتی شجاعت و مدیریت شایسته او سبب شد تا به فرماندهی تیپ ۱۸ الغدیر یزد منصوب شود. پس از خاتمه جنگ برای وی فرصتی پیش آمد تا ادامه تحصیل دهد، به همین منظور در کنکور سال ۱۳۷۰ ش. شرکت کرد و در رشته علوم سیاسی دانشگاه اصفهان پذیرفته شد و مدرک کارشناسی خود را اخذ کرد. وی در هنگام تحصیل مدتی جانشینی فرماندهی لشکر ۱۴ امام حسین علیه السلام را بر عهده داشت و

ص: ۶۳

۱- کجایند مردان مرد، بازنویس: حمید داوری، اصفهان، کنگره بزرگداشت سرداران شهید استان اصفهان، ۱۳۷۶ ش، ص ۱۶ به بعد.

سپس به سمت معاونت عملیات نیروی قدس سپاه پاسداران منصوب شد. از جمله رشادت های بی نظیر وی در دوران جنگ، عملیات نامنظم در عمق خاک عراق و انهدام پالایشگاه کرکوک بود. سرانجام این شهید گرانقدر در تاریخ ۷۵/۴/۶ ش. به علت مصدومیت شیمیایی به شهادت رسید.

فرازی از وصیتنامه وی چنین است :

«رزمندگان عزیز، بدانید که شیطان از هر سو در کمین است تا ما را منحرف نماید، بنابراین مراقب باشید و جهاد در راه خداوند را در هر زمان و مکان فراموش نفرموده، شهادت را در آغوش کشید و این انقلاب را به دست صاحب

اصلی اش امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف بسپارید.»^(۱)

(د) "شهید سید حسین روح الامین"، فرزند محمد، متولد ۱۳۳۵ ش.

وی پس از پیروزی انقلاب اسلامی با شروع حوادث کردستان به آن منطقه رفت و در مسؤولیت های گوناگون خدمت کرد. آخرین مسؤولیت وی قائم مقامی عملیات سپاه کردستان بود.

سرانجام این شهید دلاور در تاریخ ۷/۱۲/۶۴ در منطقه عملیاتی والفجر ۹ در کردستان به شهادت رسید و در کنار قبر برادر شهیدش سید امیر مدفون شد.^(۲)

۹- قطعه های والفجر

این قطعه ها به شکل جداگانه در شرقی ترین نقطه گلستان شهداء و در جنوب شرقی مقبره منسوب به یوشع نبی قرار دارند. بیشتر شهدای این قطعه ها از عملیات والفجر یک در منطقه غرب عین خوش، عملیات والفجر دو در غرب پیرانشهر و

ص: ۶۴

۱- بایگانی دفتر پژوهش و تحقیق بنیاد شهید استان اصفهان. یک نسخه از وصیتنامه نامبرده نزد اینجانبی باشد. (نویسنده)

۲- متن سنگ قبر شهید.

والفجر چهار در شمال غرب مریوان می باشند. شمار شهدای قطعه والفجر یک ۱۰۱ نفر و در پنج ردیف، قطعه والفجر دو ۹۵ نفر در ده ردیف و قطعه والفجر ۱ - ۴ شامل ۱۶۸ نفر در پنج ردیف و قطعه والفجر ۲ - ۴ شامل ۱۴۶ نفر در هشت ردیف می باشند.

برخی از شهدای مدفون در این قطعه ها عبارتند از :

الف) "شهید حجه الاسلام رحمت الله میثمی"، فرزند اصغر، متولد ۱۳۳۵ش.

وی پس از گذراندن تحصیلات سطح حوزه به عضویت سپاه پاسداران در آمد. شهید میثمی همراه رزمندگان در جبهه ها با شجاعت علیه دشمن متجاوز می جنگید. سرانجام در منطقه عملیاتی والفجر دو در تاریخ ۲۱/۷/۶۲ به شهادت رسید. (۱)

ب) "شهید حجه الاسلام حاج سید عبدالمجید صفوی"، فرزند شهاب الدین.

این شهید سعید از حوزه علمیه قم به جبهه ها رفت و همراه رزمندگان اسلام در تاریخ ۱۸/۵/۶۲ ش. در عملیات والفجر ۳ در منطقه مهران به شهادت رسید. (۲)

۱۰- قطعه های شهدای خیبر

این قطعه ها در شمال گلستان شهداء و در جنوب غربی مقبره منسوب به یوشع نبی قرار دارند. شهدای این دو قطعه بیشتر از عملیات خیبر می باشند. این عملیات در تاریخ ۳/۱۲/۶۲ در داخل هورالهیوزه و بر روی جزایر مجنون انجام گرفت. (۳)

شمار شهدای قطعه خیبر یک ۹۰ نفر در ۹ ردیف و قطعه خیبر دو ۳۸ نفر در چهار ردیف می باشند.

ص: ۶۵

۱- از متن سنگ قبر نامبرده.

۲- از متن سنگ قبر نامبرده.

۳- از خرمشهر تا فاو، دفتر مطالعات و تحقیقات جنگ، تهران، ناشر سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳۶۷ ش، ص ۸۱.

۱۱- قطعه شهدای غرب

این قطعه در شمال شرقی گلستان شهدا و در شرق مقبره منسوب به یوشع نبی قرار دارد. بیشتر شهدای این قطعه در مناطق غربی کشور به شهادت رسیده اند و تعداد آنها ۶۹ نفر و در ۴ ردیف می باشند.

۱۲- قطعه شهدای بدر

این قطعه در شمال غربی گلستان شهدا و در شمال شرقی راهی که از شرق خیمه حسینی به مسجد لسان الارض منتهی می شود، قرار دارد. بیشتر شهدای این قطعه از مناطق جنوبی و عملیات بدر می باشند. این عملیات در داخل هورالهویزه در تاریخ ۱۹/۱۲/۶۳ انجام گرفت. (۱)

از جمله شهدای مدفون در این قطعه :

الف) "شهید قربانعلی عرب"، فرزند محمد ابراهیم، متولد ۱۳۳۶ ش. در روستای مارکده شهر کرد.

وی پس از پیروزی انقلاب اسلامی مدتی در کردستان بود. سپس راهی جبهه های جنوب شد. شهید عرب در بسیاری از نبردها از عملیات فرماندهی کل قوا تا عملیات بدر شرکت داشت. وی از فرماندهان محورهای عملیاتی لشکر ۱۴ امام حسین علیه السلام بود. سرانجام این شهید دلاور در ۱۲/۲/۶۴ ش. در منطقه عملیاتی بدر به درجه رفیع شهادت نایل شد.

فرازی از وصیتنامه وی چنین است :

«خداوندا، لذت عشق عبادت هایت را به ما بچشان. خداوندا، مرگ مرا

ص: ۶۶

ب) "شهید ابراهیم جعفرزاده"، فرزند ابوالقاسم، متولد سال ۱۳۳۹ ش.

وی از ۱۶ سالگی وارد فعالیت های سیاسی و فرهنگی شد. پس از پیروزی انقلاب اسلامی نقش مهمی در تشکیل کمیته انقلاب اسلامی مبارکه و جهاد سازندگی آن شهر داشت. مدتی در دادگاه انقلاب اسلامی اصفهان فعالیت کرد، سپس راهی کردستان و جنوب شد. وی پس از مدتی که در لشکر ۱۴ امام حسین علیه السلام خدمت کرد به فرماندهی یگان زرهی قرارگاه نصر منصوب شد. مسئولیت های بعدی وی عبارت بودند از، فرمانده طرح و برنامه لشکر ۳۰ زرهی، فرماندهی تیپ زرهی ۲۸ صفر، فرماندهی طرح و برنامه عملیات قرارگاه خاتم الانبیاء ۹ و سرانجام فرماندهی تیپ مستقل الغدیر یزد را بر عهده داشت. وی در تاریخ ۲۲/۱۲/۶۳ ش. در منطقه عملیاتی بدر به شهادت رسید. (۲)

ج) "شهید حاج غلامرضا آقاخانی"، فرزند قدرت الله، متولد ۱۳۳۷ ش. در شهرستان شهرضا.

وی پیش از انقلاب اسلامی به شغل شریف معلمی مشغول بود. پس از پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۹ ش. روانه جبهه شد و در عملیات فرماندهی کل قوا تا عملیات بدر شرکت کرد. در عملیات بدر در حالی که فرماندهی گردان حضرت موسی بن جعفر علیهما السلام را برعهده داشت در تاریخ

۲۲/۱۲/۶۳ ش. به درجه رفیع شهادت نایل شد.

فرازی از وصیتنامه وی چنین است :

«ولایت فقیه که همچون ستاره ای بر قله انقلاب می درخشد را

ص: ۶۷

۱- بایگانی دفتر پژوهش و تحقیق بنیاد شهید استان اصفهان.

۲- احمد لقمانی، تندر تانک ها، ص ۹۷.

د) "شهید محمّد رضا چنگانی"، فرزند هاشم، متولد ۱۳۴۰ ش.

وی از جوانان انقلابی و فعال شهر خوراسگان در دوران پیش از انقلاب بود. پس از انقلاب اسلامی به عضویت سپاه در آمد و در عملیات طریق القدس تا بدر شرکت داشت. وی در عملیات بدر در تاریخ ۲۱/۱۲/۶۳ ش. در حالی که فرمانده گردان امام حسن علیه السلام بود به شهادت رسید.

فرازی از وصیتنامه وی چنین است :

«آگاهانه رفتم، عاشقانه رفتم، شناختم و رفتم و شما را نیز به این امر توصیه می کنم.» (۲)

ه) "شهید احمد خطیبی"، فرزند مصطفی، متولد ۱۳۴۱ ش.

وی از جوانان فعال در راهپیمایی ها و تظاهرات دوران انقلاب در سال ۵۷ ش بود. پس از پیروزی انقلاب اسلامی به عضویت سپاه در آمد. احمد از بهترین فرماندهان لشکر امام حسین علیه السلام بود که فرماندهی یکی از گردان های خط شکن به وی واگذار گردید. سرانجام شهید خطیبی در منطقه عملیاتی بدر در جاده خندق در تاریخ ۲۱/۳/۶۴ روز شهادت امیر مؤمنان علیه السلام به شهادت رسید.

فرازی از وصیتنامه وی چنین است :

«وصایای امام خمینی را به دقت گوش فرا دهید و به کار بندید و خود را فراموش کنید و خدا را دریابید.» (۳)

و) "شهید سید ناصر زجاجی نژاد"، فرزند عباس، متولد ۱۳۴۰ ش.

وی در دوران انقلاب از جوانان پرشور و فعال بود. پس از انقلاب اسلامی به

ص: ۶۸

۱- بایگانی دفتر پژوهش و تحقیق بنیاد شهید استان اصفهان.

۲- همان.

۳- همان.

عضویت سپاه در آمد و مدتی در ستاد مراسم شهدا فعالیت می کرد. در سال ۱۳۶۲ ش. در رشته جغرافیای دانشگاه اصفهان پذیرفته شد. وی چندین بار به جبهه های جنگ رفت. سرانجام در عملیات بدر در تاریخ ۲۶/۱۲/۶۳ به درجه رفیع شهادت نایل شد. (۱)

۱۳- قطعه شهدای قادر

این قطعه در منتهی الیه شرق گلستان شهدا قرار دارد. شمار شهدای آن ۷۹ نفر و در چهار ردیف مدفون هستند. شهدای این قطعه از مناطق گوناگون کشور هستند. قادر نام عملیاتی است که در سال ۱۳۶۳ ش در منطقه غرب کشور و در جبهه عمومی پیرانشهر انجام گرفت.

۱۴- قطعه اول شهدای والفجر ۸

این قطعه در منتهی الیه شمال گلستان شهداء قرار دارد. بیشترین شهدای این قطعه از عملیات والفجر هشت و منطقه عملیاتی فاو می باشند. شمار شهدای این قطعه ۱۵۸ نفر و در ۹ ردیف مدفون شده اند.

از جمله شهدای این قطعه :

الف) "شهید حبیب الله سنایی"، فرزند محمد، متولد ۱۳۴۲ ش.

وی در سال ۱۳۵۹ ش. راهی کردستان شد و مدتی مسؤول محور سنندج - حسین آباد بود. وی پس از مدتی به اصفهان آمد و در شاهین شهر اصفهان به کار آموزش بسیجی ها پرداخت. در اوایل سال ۶۱ ش. به جبهه های جنوب آمد. در

ص: ۶۹

۱- سنگ قبر شهید. در دوران تحصیل در دانشگاه او را از نزدیک می شناختم. وی به سختی شیفته و پای بند اسلام بود. (نویسنده)

عملیات بیت المقدس مسؤول آموزش لشکر ۳۰ زرهی شد. سرانجام به جانشینی یگان زرهی لشکر ۲۵ کربلا انتخاب شد و در عملیات فاو در ۲۸/۱۱/۶۴ ش. به شهادت رسید. (۱)

ب) "شهید حاج رضا امانی نبی"، فرزند نوروز علی، متولد ۱۳۳۹ ش.

وی پس از پیروزی انقلاب اسلامی به عضویت سپاه در آمد و راهی کردستان شد پس از یکسال و نیم خدمت در کردستان راهی جبهه های جنوب شد و در یگان زرهی مشغول خدمت شد. وی مدتی فرمانده زرهی قرارگاه کربلا و معاونت زرهی قرارگاه خاتم الانبیاء را بر عهده داشت. سرانجام در تاریخ ۲۴/۱۱/۱۳۶۴ ش. در منطقه فاو به شهادت رسید. (۲)

۱۵- قطعه دوم شهدای والفجر ۸

این قطعه در سمت غرب گلستان شهداء و در شمال غربی بقعه آیه الله ارباب قرار دارد. بیشترین شهدای آن از عملیات والفجر هشت در فاو می باشند. شمار شهدای این قطعه ۱۵۹ نفر و در دوازده ردیف مدفون هستند.

۱۶- قطعه سوم شهدای والفجر ۸

این قطعه در سمت شمال غرب مسجد حجت قرار دارد. بیشترین شهدای آن از عملیات والفجر هشت می باشند. شمار آنها ۸۱ نفر و در سه ردیف مدفون هستند.

۱۷- قطعه شهدای گمنام

این قطعه در شمال خیمه حسینی در کنار راهی که از خیمه حسینی به سوی

ص: ۷۰

۱- احمد لقمانی، تندر تانک ها، ص ۱۱۷.

۲- همان، ص ۱۳.

شمال و مسجد لسان الارض می رود، قرار دارد. شهدای این قطعه گمنام هستند و از مناطق عملیاتی گوناگون می باشند. شمار شهدای گمنام این قطعه ۸۲ نفر و در چهار ردیف مدفون هستند. دو نفر نیز از شهدای شناخته شده در این قطعه مدفون شده اند.

از جمله شهدای این قطعه :

الف) "شهید سید حسین دوازده امامی"، فرزند محمد رضا، متولد ۱۳۳۳ش.

وی پیش از انقلاب اسلامی در انجمن ها و تشکلهای مبارزاتی تحت عنوان کوه نوردی شرکت داشت. در دوران خدمت وظیفه عمومی مدتی در گارد شاهنشاهی بود ولی به دلیل اعتراض چند روز بازداشت شد. سپس او را به زندان اوین بردند، اما به دلیل اعتراض به شکنجه مبارزان، به وسیله عمال رژیم پهلوی وی را به جای دیگری انتقال دادند. (۱) پس از اتمام خدمت سربازی به

طور فعال در

مبارزات علیه رژیم پهلوی شرکت کرد. اوج فعالیت های وی در تحصن تاریخی مردم اصفهان در اول ماه رمضان ۱۳۹۷ ق. در منزل آیه الله سید حسین خادمی رئیس حوزه علمیه اصفهان بود. شهید دوازده امامی به دلیل همسایگی با منزل آیه الله خادمی در این تحصن کار پشتیبانی و تهیه امکانات را بر عهده داشت و هر شب گروه هایی را تشکیل می دادند تا به مراکز دولتی حمله کنند. شب جمعه نیروهای شهربانی به منزل آیه الله خادمی حمله کردند. شهید دوازده امامی به دلیل استنشاق گاز اشک آور حالش دگرگون می شود و به همین دلیل دوستانش او را به منزلشان می برند. پس از این که حالش خوب می شود بر خلاف ممانعت برادر بزرگش وی می گوید: «من خودم را وقف دین کرده ام و قربانی دین می کنم.» و از خانه خارج می شود.

ص: ۷۱

سرانجام شهید دوازده امامی هنگامی که سربازان را از همکاری با فرماندهان باز می داشت در تاریخ پنج رمضان ۱۳۹۷ ق. مطابق با ۲۰/۵/۱۳۵۷ ش. در حالی که بهترین لباس های خود را پوشیده بود، مورد اصابت گلوله قرار گرفت و به شهادت رسید. (۱)

۱۸- قطعه شهدای کربلای ۳

این قطعه در محل سابق تکیه بروجنی ها در شمال غربی گلستان شهدا قرار

دارد. بیشتر شهدای این قطعه از عملیات کربلای ۳ (تصرف و انهدام اسکله الامیه عراق) و دیگر مناطق جنوب و غرب هستند. شمار شهدای مدفون در آن ۱۵۶ نفر و در هشت ردیف می باشند.

۱۹- قطعه شهدای کربلای ۴

این قطعه نیز در محل سابق تکیه بروجنی ها و در شمال غربی گلستان شهدا و در شمال قطعه شهدای کربلای ۳ قرار دارد. بیشتر شهدای این قطعه از عملیات کربلای چهار و پنج و بمباران هوایی و موشک باران دشمن بعثی و انفجار هواپیمای ایرانی به وسیله موشک ناو جنگی آمریکایی می باشند. شمار شهدای این قطعه ۳۱۵ نفر و در ۱۳ ردیف می باشند. شایان توجه است شمار شهدای زن در این قطعه ۷۹ نفر هستند.

ص: ۷۲

۱- گفتگو با دکتر سید محسن دوازده امامی مدرس دروس معارف دانشگاه علوم پزشکی اصفهان برادر رادشهید حسین دوازده امامی. (نویسنده)

۲۰- قطعه شهدای کربلای ۵

این قطعه در منتهیالیه شمال غربی گلستان شهدا در کنار دیوار نرده ای و در شرق کوچه ای که به شکل (L) می باشد، قرار دارد. بیشتر شهدای این قطعه از عملیات کربلای پنج در منطقه شلمچه و کربلای چهار می باشند. شمار شهدای این قطعه ۳۲۱ نفر و در هفت ردیف مدفون هستند.

برخی از شهدای این قطعه عبارتند از:

الف) "شهید مهدی طالبی"، فرزند بهرام، متولد سال ۱۳۴۲ ش.

وی در تظاهرات و راهپیمایی های دوران پیش از انقلاب اسلامی نقش فعالی داشت. در ۲۵/۵/۵۹ ش. به عضویت سپاه درآمد و پس از مدتی به کردستان رهسپار شد. پس از بازگشت در واحد بسیج سپاه منطقه دو کشور مشغول به کار شد و همزمان در رشته مدیریت صنایع دانشگاه صنعتی اصفهان به تحصیل

پرداخت. دفاع از کشور در برابر دشمن بعثی مهدی را به سوی جبهه های جنوب کشانید و مدتی را در واحد اطلاعات و عملیات قرارگاه نوح سپاه پاسداران خدمت کرد. سرانجام در ۲۳/۱۰/۶۵ ش. در منطقه عملیاتی شلمچه به شهادت رسید.

فرازی از وصیتنامه این شهید چنین است:

«عشق به مکتب حسین قلب هر زنده دلی را مجذوب خود می کند، چون محتوای آن همه چیز دارد، اول و آخرش خداست.»^(۱)

ب) "شهید علی قوچانی"، فرزند روح الله، متولد سال ۱۳۴۲ ش. در شهر اراک.

در کودکی همراه خانواده خود به اصفهان آمد. وی به واسطه چالاکی و تحرک بیش از اندازه در هنگام انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ ش. کوشش بسیار داشت. پس از پیروزی انقلاب اسلامی داوطلبانه راهی کردستان شد و سپس به جبهه های

ص: ۷۳

۱- علیرضا شاهسنایی، رساله کارشناسی گلستان اصفهان در گستره تاریخ، جلد ۲، ص ۷۱۹.

جنوب آمد. این شهید دلاور از عملیات فرمانده کل قوا تا عملیات والفجر هشت فاو پیوسته در جبهه و لشکر ۱۴ امام حسین علیه السلام خدمت می کرد. شهید قوچانی از عملیات ثامن الائمه در شمال آبادان پیوسته رده های گوناگون فرماندهی را پشت سر گذاشت.

سرانجام در منطقه عملیاتی والفجر هشت در حالی که فرماندهی بخشی از منطقه فاو را بر عهده داشت، در تاریخ ۲۵/۱۱/۶۴ ش. به درجه رفیع شهادت نایل شد.

ج) "شهید علی باقری"، فرزند علی اکبر، متولد سال ۱۳۴۲ ش.

وی پس از شروع جنگ تحمیلی عراق علیه ایران به عضویت سپاه پاسداران درآمد و راهی جبهه شد. وی از عملیات فرمانده کل قوا تا عملیات کربلای چهار پیوسته در جبهه و در لشکر ۱۴ امام حسین علیه السلام خدمت می کرد. این شهید دلاور مراحل گوناگون فرماندهی را پشت سر گذاشت تا سرانجام در عملیات کربلای چهار در تاریخ ۴/۱۰/۶۵ ش. در حالی که فرماندهی گردان امام حسین علیه السلام را بر عهده داشت به شهادت رسید. جنازه مفقود نامبرده پس از چندین سال کشف شد و در این قطعه به خاک سپرده شد.

د) "شهید مهدی مظاهری"، فرزند محمود، متولد ۱۳۴۰ ش.

وی پس از انقلاب اسلامی به کردستان رفت و سپس به جبهه های جنوب آمد. وی پیوسته در عملیات گوناگون شرکت داشت و چندین بار مجروح شد. شهید مظاهری چندین سال فرماندهی واحد توپخانه لشکر ۱۴ امام حسین علیه السلام را بر عهده داشت. سرانجام در عملیات کربلای پنج در منطقه شلمچه در تاریخ ۵/۱۱/۶۵ ش. به شهادت رسید.

فرازی از وصیتنامه وی چنین است :

«در خانه اگر کس است، یک حرف بس است. در همه کارها خدا را در

ه) "شهید حسین کوهرنگی ها"، فرزند احمد، متولد ۱۳۳۶ ش.

وی پس از انقلاب اسلامی به عضویت سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در آمد. مدتی در پادگان آموزشی سپاه اصفهان مشغول آموزش پاسداران بود. سپس به جبهه های جنوب رفت و در واحد زرهی لشکر ۱۴ امام حسین علیه السلام خدمت کرد.

شهید کوهرنگی ها در سال ۱۳۶۴ ش. به فرماندهی واحد اطلاعات و عملیات تیپ قمر بنی هاشم سپاه پاسداران برگزیده شد. این شهید عالی مقام در تاریخ ۶۵/۹/۱۲ در منطقه عملیاتی کربلای پنج در شلمچه به شهادت رسید.

فرازی از وصیتنامه وی چنین است :

«خدایا، هرگاه سعادت نصیب من گردد از تو می خواهم با بدنی پاره پاره و غرقه به خون مرا به محضر اهل بیت پیامبر: شرفیاب گردانی.»(۲)

و) "شهید حاج حسین خرازی"، فرزند کریم. در سال ۱۳۳۶ ش. در یکی از محلات قدیمی اصفهان به نام کوی باغ کلم به دنیا آمد.

وی در سال ۱۳۵۵ ش. دیپلم متوسطه را در رشته طبیعی گرفت و به خدمت وظیفه عمومی رفت. در مشهد ضمن گذراندن دوران خدمت نظام وظیفه در محافل مذهبی به مطالعه علوم قرآنی پرداخت. در این هنگام او را به اجبار به ظفار در کشور عمان فرستادند ولی شهید خرازی چون این سفر را معصیت می دانست نمازهای خود را کامل می خواند. در سال ۱۳۵۷ ش. پس از صدور فرمان امام خمینی ۱ مبنی بر فرار سربازان از پادگان ها وی نیز فرار کرد و به صفوف مردم پیوست و با کوشش تمام در راه به ثمر رسیدن انقلاب اسلامی فعالیت کرد.

ص: ۷۵

۱- بایگانی دفتر پژوهش و تحقیق بنیاد شهید اصفهان.

۲- همان.

شهید خرازی پس از پیروزی انقلاب اسلامی به کمیته دفاع شهری اصفهان که پس از مدتی به سپاه پاسداران تبدیل شد، وارد گشت. وی برای مبارزه با ضد انقلاب به گنبد و بندر ترکمن رفت و پس از بازگشت به پاوه و کردستان رفت

و در آزاد سازی شهر سنندج از دست گروه های مخالف انقلاب اسلامی نقش مؤثری ایفا کرد. در خطه کردستان هنگامی که فرماندهی گردان ضربت را بر عهده داشت، کوشش بسیاری برای آزاد سازی شهرها از خود نشان داد. در آغازین ماه های جنگ تحمیلی از کردستان به جبهه های جنوب آمد و به فرماندهی منطقه عملیاتی دارخوین منصوب شد. در عملیات فرماندهی کل قوا و شکست حصر آبادان نقش مهمی داشت. پس از این عملیات با ابلاغ ستاد عملیات جنوب تیپ امام حسین علیه السلام با استعداد ۱۵ گردان به فرماندهی شهید خرازی و جانشینی شهید حجه الاسلام و المسلمین مصطفی ردانی پور تشکیل شد.^(۱) آزمون فرماندهی عالی شهسوار اسلام

در عملیات طریق القدس و آزادسازی بستان با دور زدن دشمن بعثی از تنگه چزابه با موفقیت همراه بود. حماسه مقاومت شهید خرازی، دلاور مرد بی همتا، در حمله بیش از ۲۰ تیپ زرهی، مکانیزه و پیاده عراق به تنگه چزابه، بر همگان اثبات کرد که وی یکی از شمشیرهای بَران انقلاب اسلامی و امام خمینی ۱ می باشد. خروش حماسی شهید خرازی چنان بود که خالد حسین النقیب یکی از افسران عراق در چزابه می نویسد:

«در آن موقعیت آرزو می کردم به جای مرگ تدریجی یک بار و برای همیشه از دنیا بروم. در صحنه رویارویی تیپ های ویژه با نیروهای ایرانی متجاوز از ده تیپ به طور کامل در چزابه تار و مار شدند.»^(۲)

ص: ۷۶

۱- سید علی بنی لوحی، شور عاشقی، ص ۳۶.

۲- احمد خالد النقیب، حزب بعث و جنگ، ج ۲، ص ۸۰.

شهید خرازی و نیروهای تحت امر او در عملیات فتح المبین و بیت المقدس حماسه های دیگری آفریدند و سهم به سزایی در آزاد سازی منطقه عین خوش و خرمشهر از تصرف دشمن متجاوز داشتند. وی در عملیات رمضان و محرم شرکت داشت و در عملیات والفجر مقدماتی فرماندهی سپاه سوم صاحب الزمان عجل الله تعالی فرجه الشریف سپاه را بر عهده داشت. شهید خرازی در عملیات والفجر ۲، والفجر ۴ و خیبر به همراه رزمندگان تحت امر خود در لشکر ۱۴ امام حسین علیه السلام حضور داشت. وی در عملیات خیبر مجروح شد و دست راست خود را تقدیم علمدار کربلا کرد. نامبرده در این باره می گوید :

«خواستند ملائکه الله مرا به عالم بالا ببرند، هنوز دل از دنیا نکنده بودم، ولی فقط همین اندازه لیاقت داشتم.»^(۱)

شهید خرازی پس از بهبودی به جبهه بازگشت و در عملیات بدر شرکت کرد و در عملیات والفجر هشت در منطقه فاو با لشکر تحت امر خود لشکر گارد ریاست جمهوری عراق را به تسلیم واداشت و حماسه دیگری آفرید. آن گونه که روزنامه واشنگتن پست می نویسد :

«شکست سختی که بر نیروی ویژه گارد ریاست جمهوری عراق وارد آمده است، موجب شده که رژیم صدام از تلاش های خود جهت باز پس گیری فاو دست بردارد.»^(۲)

شهید خرازی در شرایط سخت و بحرانی جنگ تنها دو هفته پس از عملیات کربلای چهار، در عملیات کربلای پنج در منطقه شلمچه شرکت کرد و بار سنگین این عملیات را تحمل کرد.

ص: ۷۷

۱- سید علی بنی لوحی، شور عاشقی، ص ۸۲.

۲- مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه پاسداران، از خرمشهر تا فاو، تهران، ناشر سپاه پاسداران، ۱۳۶۷ش، ص ۲۱۷.

سرانجام در حالی که عشق به خداوند و اهل بیت : سراسر وجود او را فراگرفته بود در تاریخ ۸/۱۲/۶۵ در منطقه عملیاتی شلمچه و نهرجاسم به شهادت رسید و جنازه وی در محلی که در آخرین سفر آن را نشان همسر خویش و دوستانش داده بود و خواسته بود که او را در آن دفن کنند، به خاک سپرده شد.

فرازی از وصیتنامه وی چنین است :

«گواهی می دهم که ائمه معصومین گفتارشان بر ما حجت و امثال امر و اطاعت شان واجب و پیروی آنها موجب نجات و مخالفتشان موجب عذاب و آنها امامان و شفیعیان روز جزا هستند.»^(۱)

فرازی از پیام رهبر معظم انقلاب اسلامی حضرت آیه الله خامنه ای در هنگامی که رئیس جمهوری اسلامی ایران بودند، به مناسبت شهادت شهید خرازی چنین است :

«شهید خرازی در طول شش سال جنگ قله هایی از افتخار و شرف را فتح کرده بود، اینک به قله رفیع شهادت دست یافته است.»^(۲)

در طرفین مرقد شهید خرازی دو قطعه سنگ یادبود از دو نفر شهدای جاوید الاثر وجود دارد که عبارتند از:

الف) "شهید حاج رضا حبیب اللهی"، فرزند علی، متولد ۱۳۳۷ ش.

وی پس از انقلاب اسلامی به عضویت کمیته دفاع شهری اصفهان در آمد و همزمان به تحصیل در حوزه علمیه امام صادق علیه السلام پرداخت. پس از مدتی به سیستان و بلوچستان رفت. در تاریخ ۱۶/۹/۵۹ به منطقه جنوب و دارخوین آمد. پیش از عملیات فرمانده کل قوا در تاریخ ۱۲/۳/۶۰ بر اثر جراحت شدید دست

ص: ۷۸

۱- سید علی بنی لوحی، شور عاشقی، ص ۱۱۱.

۲- همان، ص ۱۱۳.

راستش قطع شد. پس از عملیات طریق القدس مدتی معاونت عملیات سپاه اصفهان به وی واگذار شد ولی شور عاشقی وی سبب شد تا بار دیگر راهی جبهه های جنوب شود و از عملیات فتح المبین تا والفجر مقدماتی پیوسته در جبهه حضور داشت.

سرانجام در تاریخ ۱۸/۱۱/۶۱ ش. در حالی که فرماندهی طرح و عملیات سپاه سوم صاحب الزمان عجل الله تعالی فرجه الشریف را بر عهده داشت در عملیات والفجر مقدماتی به ملکوت اعلی پیوست. (۱) و جنازه او تاکنون مفقود است.

ب) "شهید حجه الاسلام و المسلمین مصطفی ردّانی پور"، فرزند محمد باقر، متولد ۱۳۳۷ ش.

وی پیش از انقلاب اسلامی در مدرسه حقّانی قم به تحصیل دروس حوزوی پرداخت و دروس سطح تا لمعه را در آن جا خواند. از ابتدای دوران تحصیل عاشق امام زمان علیه السلام بود و هر هفته با پای پیاده به مسجد جمکران می رفت. تنگی معیشت وی را واداشته بود تا روزهای پنجشنبه و جمعه در کوره های

آجرپزی اطراف قم خشت زنی کند. (۲)

پس از پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۸ ش. به کردستان رفت و با شروع جنگ تحمیلی در جبهه دارخوین حضور یافت و در عملیات فرماندهی کل قوا شرکت کرد. پس از آن در حفاظت از خط پدافندی که از کارون تا نهر شادگان کشیده شده بود، کوشش زیادی داشت و در سنگرهای نگهبانی حضور می یافت، در آن حال شاهد بودم در آن گرمای طاقت فرسای فصل تابستان خوزستان روزه می گرفت. (۳) شهید ردّانی پور در عملیات ثامن الائمه در شمال آبادان و عملیات

ص: ۷۹

۱- همان، ص ۱۱۳.

۲- حسین مسجدی، سلوک سرخ، اصفهان، ناشر لشکر ۱۴ امام حسین ۷، ۱۳۷۵ ش. ص ۴۰.

۳- مشاهدات شخصی نویسنده.

طریق القدس در منطقه بستان و عملیات فتح المبین در منطقه دشت عباس شرکت داشت و جانشینی فرمانده لشکر امام حسین علیه السلام را بر عهده داشت.

در عملیات بیت المقدس که سازمان رزم سپاه گسترش یافت به فرماندهی سپاه سوم صاحب الزمان عجل الله تعالی فرجه الشریف متشکل از لشکرهای امام حسین ۷، نجف اشرف، کربلا و قمر بنی هاشم برگزیده شد. (۱)

شهید ردّانی پور عارفی شجاع و سلحشور بود و به اهل بیت عصمت و طهارت به ویژه حضرت زهرا علیها السلام توسل می جست. وجود او نورانی بود و عشق به امام حسین ۷ و حضرت زهرا علیها السلام و خداوند متعال و رسیدن به لقای او وجود وی را

می سوزانید. (۲) شهید ردّانی پور در عملیات محرم و والفجر مقدّماتی شرکت داشت و

سرانجام در عملیات والفجر ۲ در تاریخ ۱۵/۵/۶۲ ش. جاوید الاثر شد و این کلام معروف وی محقق گردید که: «عمامه من کفن من است». (۳)

۲۱- قطعه شهدای بیت الله الحرام

این قطعه در شمال غربی مسجد حضرت حجت عجل الله تعالی فرجه الشریف و جنوب تکیه سابق محیی قرار دارد. تعداد شهدای این قطعه ۳۷ نفر هستند و در پنج ردیف دفن شده اند. این شهدا در تاریخ ۹/۵/۶۶ در مکه مکرمه در مراسم راه پیمایی براءت از مشرکین به وسیله عمّال رژیم آل سعود به شهادت رسیدند.

۲۲- قطعه شهدای کربلای ۱۰

این قطعه در جنوب بقعه آیه الله ارباب در غرب گلستان شهدا قرار دارد. شمار

ص: ۸۰

۱- سید علی بنی لوحی، یک روز تا چزابه، تهران، مؤسسه فرهنگی دانش و اندیشه معاصر، ۱۳۸۱ ش.، ص ۴۲.

۲- همان، ص ۹۰.

۳- همان، ص ۴۲.

شهدای این قطعه ۲۵۸ نفر هستند و در نه ردیف دفن شده اند و از عملیات کربلای پنج، کربلای ده، نصر چهار و الفجر ده ... می باشند.

۲۳- قطعه شهدای و الفجر ۱۰

این قطعه در منتهی الیه جنوب غربی گلستان شهدا و در شمال مدرسه حضرت قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف قرار دارد. شمار شهدای این قطعه ۳۲۵ نفر هستند که در ۱۶ ردیف

به خاک سپرده شده اند. شهدای مدفون در این قطعه از عملیات گوناگون می باشند.

از جمله شهدای این قطعه عبارتند از:

الف) "شهید محمود کریمی"، فرزند احمد علی، متولد ۱۳۴۱ ش. در شهر آبادان.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی برای تحصیل راهی قم شد و در بهمن ماه سال ۱۳۶۰ ش. راهی جبهه شد. وی در واحد زرهی لشکر ۱۴ امام حسین ۷، تیپ ۲۸ صفر و لشکر ۲۵ کربلا خدمت کرد. سرانجام شهید کریمی در ۲۹/۱/۱۳۶۷ در حالی که فرماندهی تیپ زرهی لشکر ۲۵ کربلا را بر عهده داشت به شهادت رسید. (۱)

۲۴- قطعه شهدای یوسف ۱

این قطعه در جنوب مقبره آیه الله ارباب قرار دارد. وجه تسمیه این قطعه به یوسف به واسطه بازگشت جنازه مفقود این شهدا پس از سال ها دوری از زادگاه خود بوده است. شمار شهدای این قطعه ۱۶۳ نفر و در ۱۲ ردیف مدفون هستند. شهدای این قطعه از عملیات گوناگون می باشند.

از جمله شهدای مدفون در آن :

الف) "شهید مرتضی صفاتاج"، فرزند حسن، متولد سال ۱۳۴۱ ش.

ص: ۸۱

این شهید مبارز در نهضت امام خمینی ۱ در سال ۱۳۵۷ فعالیت گسترده ای در هدایت دانش آموزان هنرستان ابوذر به تظاهرات داشت. پس از پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۱۳۶۰ش. به جبهه های جنوب رفت و پیوسته در عملیات گوناگون شرکت داشت تا سرانجام در عملیات والفجر دو در تاریخ ۲/۵/۶۲ در منطقه مرزی پیرانشهر در حالی که فرماندهی گردان را بر عهده داشت، به

شهادت رسید. جنازه مفقود وی پس از ده سال در سال ۱۳۷۲ش. در قطعه یوسف یک به خاک سپرده شد.

فرازی از وصیتنامه وی چنین است :

«تداوم این انقلاب و راه شهیدان بر همه ما واجب است، هیچ گاه منافع شخصی خود را در مسیر مبارزه دخالت ندهید.»^(۱)

(ب) "شهید محمد جعفر نصر اصفهانی"، فرزند تقی، متولد ۱۳۳۹ ش.

وی در سال ۱۳۵۷ش. هنگام تحصیل در دبیرستان به پخش اعلامیه های امام خمینی مبادرت می کرد. پس از اخذ دیپلم در تاریخ ۱۵/۱۱/۵۸ وارد خدمت مقدس سربازی شد و در گروه ۴۴ توپخانه اصفهان با شهید صیاد شیرازی آشنا شد و در مهرماه ۱۳۶۰ش. در دفتر شهید صیاد مشغول به کار شد. پس از خاتمه خدمت وظیفه به توصیه آن شهید وارد خدمت در ارتش شد. در سال ۱۳۶۱ش. وارد دانشکده افسری گردید. پس از پایان دوره های آموزشی داوطلبانه خدمت در لشکر ۲۸ سنندج را انتخاب کرد. در سال ۱۳۶۷ در منطقه پنجوین به شدت مجروح شد. شهید نصر اصفهانی در سال های ۶۷ تا ۷۳ مشاغل گوناگونی در ارتش داشت. در سال ۷۳ با ترفیع به درجه سرهنگی به فرماندهی تیپ یکم لشکر ۷۷ پیاده ثامن الائمه منصوب شد و در منطقه عملیاتی جنوب مشغول کار گردید.

ص: ۸۲

وی در سال ۷۵ش. به واسطه مصدومیت شیمیایی در بیمارستان بستری شد و سرانجام پس از سال ها تلاش و کوشش در ۱۹ آبان ماه ۱۳۷۵ ش به درجه

رفیع شهادت نایل آمد. (۱)

۲۵- قطعه شهدای یوسف ۲

این قطعه در جنوب غربی مقبره آیه الله ارباب قرار دارد. شمار شهدای آن ۱۱۷ نفر و در هفت ردیف مدفون شده اند. بیشتر شهدای این قطعه از مناطق عملیاتی جنوب همچون عملیات رمضان و کربلای چهار می باشند.

۲۶- قطعه شهدای یوسف ۳

این قطعه در شمال خیمه حسینی و در شرق مجموعه فرهنگی تازه تأسیس قرار دارد. شمار شهدای آن ۲۱۲ نفر و در نه ردیف مدفون هستند. بیشتر شهدای این قطعه از مناطق عملیاتی جنوب کشور همچون عملیات رمضان، محرم، خیر و بدر می باشند.

۲۷- قطعه صالحین

این قطعه در شمال شرق مقبره منسوب به یوشع نبی قرار دارد. شمار شهدا و مدفونین آن ۵۴ نفر و در شش ردیف مدفون هستند. مدفونین در این قطعه در مناطق گوناگون و هنگام خدمت و یا مأموریت به شهادت رسیده و یا در یک حادثه از دنیا رفته اند. (۲) به همین سبب نام این قطعه را صالحین گذارده اند.

ص: ۸۳

۱- نجات علی صادقی گویا، جانم فدای اسلام (زندگینامه شهید حاج محمد جعفر نصر اصفهانی)، تهران، انتشارات ایران سبز، ۱۳۸۰ ش، ص ۱۵.

۲- برای اطلاع بیشتر ر. ک: علیرضا شاهسنایی، رساله کارشناسی گلستان شهدای اصفهان در گستره تاریخ، جلد ۲، ص ۸۲۱.

این قطعه در شمال غربی مرقد حاج آقا رحیم ارباب و در جنوب غربی قطعه شهدای کربلای ۵ و در جنوب کوچه شهید زمانی قرار دارد. برخی از شهدایی که بر اثر بمباران شیمیایی مصدوم شده بودند بر اثر جراحات شدید گاز شیمیایی پس از تحمل سالیان دراز رنج و زحمت سرانجام به شهادت رسیده اند، در این قطعه مدفون هستند. تعداد شهدای این قطعه تاکنون ۷۴ نفر و در ۵ ردیف مدفون شده اند. از جمله شهدای این قطعه:

(الف) "سردار شهید حاج رضا کریمی"، فرزند عبدالله در سال ۱۳۳۹ ش. در محله آفاران اصفهان در یک خانواده مذهبی و پیشه ور به دنیا آمد. وی تا سال ۱۳۵۵ ش قسمتی از تحصیلات خود را در دبیرستان فیض اصفهان گذراند و با اوج گیری انقلاب اسلامی در جلسات منزل آیه الله خادمی شرکت می کرد. پس از پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۸ ش داوطلبانه به خدمت سربازی در ژاندارمری به کردستان اعزام شد. پس از اتمام دوره خدمت به مناطق عملیاتی جنوب رفت و تا پایان جنگ تحمیلی عراق علیه ایران در مسئولیت های گوناگون واحد پشتیبانی لشکر امام حسین علیه السلام در جبهه های جنوب و غرب رزمندگان اسلام را با دلسوزی و عشق و ایثار تمام یاری می رسانید. وی در دوران خدمت مقدس سربازی دو بار به وسیله گروهک ها به اسارت درآمد و در جبهه های جنگ تحمیلی نیز چندین بار مجروح شیمیایی و گرفتار موج گرفتگی شد. وی در سال ۱۳۶۲ ش تشکیل خانواده داد که حاصل آن سه فرزند به نام های فاطمه، محمد جواد و زهرا می باشد. آخرین مسئولیت های سردار کریمی جاننشین هماهنگ کننده و معاونت آماد و پشتیبانی

حسین علیه السلام بود. (۱) حاج رضا به واسطه عشق به سالار شهیدان در سال

۱۳۸۱ ش دوبار به زیارت عتبات رفت.

سرانجام شهید کریمی در تاریخ ۱۳/۱۰/۱۳۸۱ ش بر اثر جراحات شدید شیمیایی به درجه شهادت رسید و در قطعه وداع به خاک سپرده شد. فرازی از وصیتنامه وی چنین است:

«ای مسئولین و دولتمردان مواظب باشید که مقام و منزلت دنیوی شما را نگیرد چرا که اگر این مقام و میزها ماندنی بودند هرگز به من و شما نمی رسیدند. سعی کنید به درد ستمدیدگان و مستضعفین برسید و بر خود افتخار کنید که خداوند این توفیق را به ما داد تا در این زمانه خدمتگذار مردم عزیز باشیم، چرا که این افتخار از برکت خون شهیدان به همه ما رسیده است.» (۲)

بدین سان پیش از انقلاب اسلامی تنها شهید آیه شمس آبادی و برخی شهدای دوران انقلاب اسلامی در تکیه های گوناگون این سرزمین مقدس به خاک سپرده شدند. پس از پیروزی انقلاب اسلامی با توطئه های گوناگون علیه

انقلاب اسلامی نوپای ملت ایران شمار شهدا افزایش یافت و به آرامی و به تدریج صاحبان تکایا و زمین ها با میل و رغبت آن جا را برای دفن شهیدان اختصاص دادند.

با شروع جنگ تحمیلی عراق علیه ایران شمار شهدا بیشتر شد و قطعه های نوبنی را به دفن شهدا اختصاص دادند. سرانجام تا تاریخ ۱/۱۱/۸۲ شمار مدفونین گلستان شهدادر حدود ۷۱۰۰ شهید می باشند.

این شهیدان با نوشیدن جام می شهادت سبکبال به سوی معبود شتافتند و نزد

ص: ۸۵

۱- زندگینامه شهید کریمی به دستخط همسر ایشان؛ مهدی انبارداران، مقاله «ستارگان فروزان لجستیک»، فصلنامه فرآمد، سال چهارم، شماره ۱۴، ص ۷۹.

۲- شهید حاج رضا کریمی، وصیتنامه، دستخط نامبرده در تاریخ ۲/۹/۸۱ نوشته شده در شهر کربلا.

پروردگار خود متنعم می باشند. این دلاورمردان و شجاعان، قهرمانانی بودند که در فداکاری و ایثار و اخلاص و پرهیزگاری و عبادت و شب زنده داری گوی سبقت از همگان ربوده بودند، آن گونه که از وصیتنامه آنان روشن می گردد با شعور آگاهانه و بصیرت و معرفت عمیق طریق وصل را عاشقانه در نوردیدند و به لقاء محبوب و (عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ) (۱) رسیدند. این راه یافتگان وصال اسطوره های بزرگ فداکاری

بودند که آگاهانه همچون مسلم بن عوسجه و حبيب بن مظاهر یاران امام حسین علیه السلام با اعتقاد عمیق به دین مقدّس اسلام و مکتب اهل بیت عاشقانه گام در راه شهادت گذاشتند و همچون پروانگان شوریده و مستانه به آرزوی خود رسیدند. این قهرمانان پرچمداران عزّت و جوانمردی و علمداران آزادی و گنجینه های ارزشمند کارنامه هویت و فرهنگ شیعه ایرانی هستند. منطق این شهیدان حماسه آفرینی است. آنان با سماحت از بهترین هستی خود جان و خون خود گذاشتند و با ضحاک زمان جنگیدند و حرامیان را در عملیات گوناگون همچون طریق القدس، فتح المبین و بیت المقدّس به عقب راندند و حماسه ها آفریدند. این شهیدان دست قهرمانان اسطوره ای و مینوی اساطیر

ایرانی فریدون و آرش کمانگیر را از پشت بستند. این گردان و دلیران فداکار، برای همیشه قهرمانان واقعی هویت فرهنگی ایران خواهند بود، زیرا شهیدان شاهد و گواهی روشن هستند که «منطق آنان سوختن و روشن کردن است، حل شدن و جذب شدن در جامعه برای احیای جامعه است» (۲) و اکنون در

انتظار عهد و میثاق ما برای شرکت در حماسه و نشاط و هدف مقدّس خود هستند، زیرا:

«شهادت تزریق خون است به پیکر اجتماع، این شهدا هستند که به پیکر

ص: ۸۶

۱- آل عمران / ۱۶۹؛ بقره / ۱۵۴.

۲- استاد شهید مرتضی مطهری، قیام و انقلاب مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف به ضمیمه شهید، قم، انتشارات صدرا، ۱۳۹۸ ه، ص ۱۰۳.

اجتماع و در رگ های اجتماع خون جدید وارد می کنند.»[\(۱\)](#)

اصغر منتظرالقائم

۸۲ / ۱ / ۱۱

ص: ۸۷

۱- همان، ص ۱۰۴.

فهرست منابع و مآخذ

- ۱- ارباب حمید، یادنامه حکیم متأله آیه حاج آقا رحیم ارباب، اصفهان، اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی، اصفهان، ۱۳۷۵ ش.
- ۲- اسماعیلی عباس، شمع صراط، اصفهان، لشکرزهی ۸ نجف اشرف، ۱۳۷۵ ش.
- ۳- اکبری زادگان نوروز، جلوه جلال، تهران، بنیاد حفظ آثار و ارزش های دفاع مقدس، ۱۳۷۷ ش.
- ۴- بایگانی کنگره بزرگداشت سرداران شهید استان اصفهان
- ۵- بایگانی دفتر پژوهش و تحقیق، بنیاد شهید انقلاب اسلامی استان اصفهان.
- ۶- بنی لوحی سید علی، شور عاشقی، تهران، مؤسسه فرهنگی دانش و اندیشه معاصر، ۱۳۷۹ ش.
- ۷- بنی لوحی سیدعلی، یک روز تا چزابه، تهران، مؤسسه فرهنگی دانش و اندیشه معاصر، ۱۳۸۱.
- ۸- بهشتیان عباس، بخشی از گنجینه آثار ملی اصفهان، انجمن آثار ملی اصفهان، چاپخانه جبل المتین، ۱۳۴۱ ش.

۹- بهشتی نژاد سید حسین، یادواره سالگرد شهادت حجه الاسلام و المسلمین بهشتی نژاد، بی تا.

۱۰- بینش عبدالحسین و شوریده دل زهره، افطار خونین، کنگره بزرگداشت سرداران و شهدای سیستان و بلوچستان، تابستان ۱۳۷۷ش

۱۱- تنکابنی محمد بن سلیمان، تذکره العلماء، به اهتمام محمد رضا اظهري و غلامرضا پرنده، مشهد، بنیاد پژوهش های اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۳۷۲ ش.

۱۲- جابری انصاری میرزا حسن خان، تاریخ اصفهان و ری و همه جهان، چاپ اصفهان، بی تا.

۱۳- جعفری سید محمد مهدی، «مقاله پروفیسور فلاطوری طبعی والا همّتی بلند ولی دردمند»، مجله تاریخ و فرهنگ معاصر، شماره ۱ و ۲، سال ششم، بهار و تابستان ۱۳۷۶ش، قم، مرکز بررسی های اسلامی.

۱۴- حجازی محمد، یادنامه شهید راه فضیلت حاج سید احمد حجازی، ناشر سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، بی تا.

۱۵- حزین لاهیجی محمد علی بن ابی طالب، تاریخ حزین، اصفهان، کتابفروشی تأیید، ۱۳۳۳ش.

۱۶- حوزه نمایندگی ولی فقیه در سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ره یافتگان وصال، تهران، مرکز فرهنگی سپاه، ۱۳۷۳ ش.

۱۷- خون و پیام شهیدان نجاتی و ریاحی، اصفهان، انتشارات قیام، بی تا.

۱۸- داوری حمید، کجایند مردان مرد، اصفهان، دانشکده افسری دانشگاه امام حسین ۷، ۱۳۷۶ش.

۱۹- دفتر مطالعات و تحقیقات جنگ، از خرمشهر تا فاو، تهران، انتشارات سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳۶۷ش.

- ۲۰- شاهسنایی علیرضا، گلستان شهدای اصفهان در گستره تاریخ، رساله کارشناسی، به راهنمای اصغر منتظرالقائم، دانشگاه اصفهان، ۱۳۷۸ش، ۲ جلد.
- ۲۱- صادقی گویا نجات علی، جانم فدای اسلام، زندگینامه شهید حاج محمود نصر اصفهانی، تهران، انتشارات ایران سبز، ۱۳۸۰ش.
- ۲۲- طباطبایی، سید زین العابدین، ولایه المتقین، قم، دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۶۶ش.
- ۲۳- فلاطوری نامه بزرگداشت پروفیسور فلاطوری در دانشگاه کلن آلمان، به همت دوستان فلاطوری، ۱۳۷۷ش.
- ۲۴- کتابی سید محمد باقر، رجال اصفهان، اصفهان، امور فرهنگی شهرداری اصفهان و انتشارات گل ها، ۱۳۷۵ش.
- ۲۵- لقمانی احمد، تندر تانک ها، اصفهان، مرکز بازسازی شهید زین الدین، ۱۳۷۸ش.
- ۲۶- لقمانی احمد، آئینه آفتاب (زندگانی فقیه فرزانه آیه الله صادقی)، قم، دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۷ش.
- ۲۷- محقق مهدی، همایی نامه، تهران، انجمن استادان زبان و ادبیات فارسی، ۱۳۵۵ش.
- ۲۸- محقق مهدی، مقاله فلاطوری، مجله تاریخ و فرهنگ معاصر شماره ۱ و ۲، سال ششم، بهار و تابستان ۱۳۷۶ش، قم، مرکزی بررسی های اسلامی.
- ۲۹- مرکز مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، غروب خونین در محراب جمعه، تهران، وزارت ارشاد اسلامی، ۱۳۶۲ش.
- ۳۰- مسجدی حسین، سلوک سرخ، اصفهان، ناشر لشکر ۱۴ امام حسین ۷، ۱۳۷۵ش.
- ۳۱- مطهری، مرتضی، قیام و انقلاب مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، قم، انتشارات صدرا، ۱۳۹۸ ه

ق.

۳۲- معلّم حبيب آبادی، ميرزا محمّدعلی، مكارم الآثار، به كوشش حاج سيّد محمّدعلی روضاتی، اصفهان، چاپ نشاط، ۱۳۶۴ش، جلد چهارم.

۳۳- مهدوی سيّد مصلح الدّين، سیری در تاريخ تخت فولاد اصفهان، اصفهان، انجمن كتابخانه های عمومی اصفهان، ۱۳۷۰.

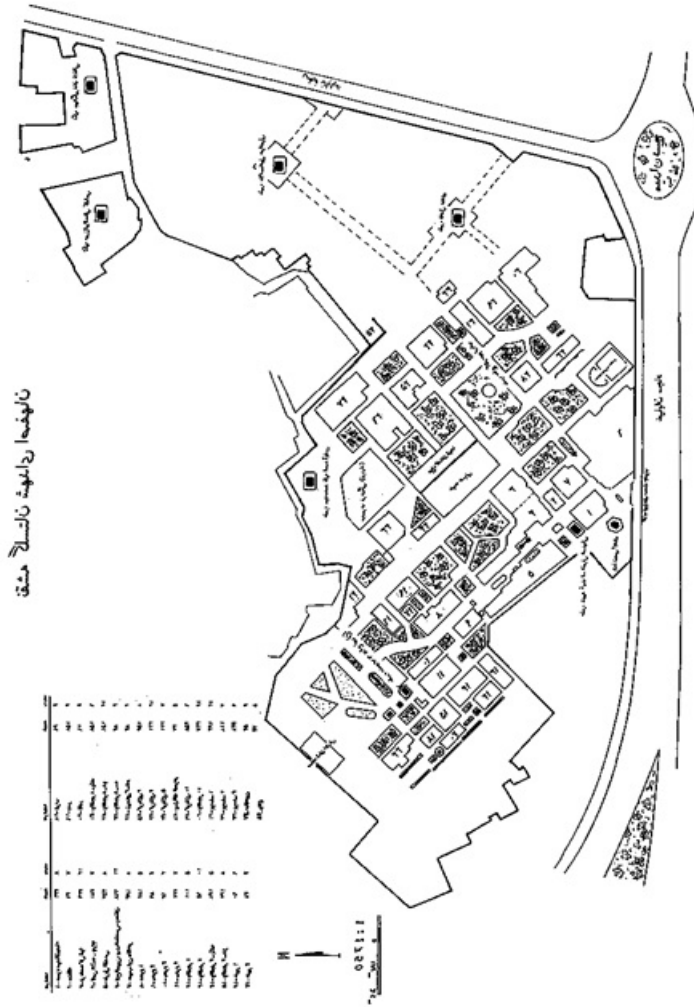
۳۴- مهدوی سيّد مصلح الدّين، دانشمندان و بزرگان اصفهان، اصفهان، انتشارات ثقی.

۳۵- نامه فلاطوری، مجموعه مقالات و مصاحبه های فلاطوری، کمیته علمی كنگره بزرگداشت پروفیسور فلاطوری، اصفهان، دانشگاه اصفهان، تابستان ۱۳۷۷ش.

۳۶- واحد فرهنگي بنياد شهيد اصفهان، اسوه های شهادت در اصفهان، تهران، بنياد شهيد انقلاب اسلامی، ۱۳۶۱ش.

۳۷- هلالی رسول، متن وصیتنامه، روابط عمومی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی كردستان، بی تا.

۳۸- همایی جلال الدّين، تاريخ اصفهان مجلد ابنیه و عمارات (فصل تكايا و مقابر)، تهران، نشر هما، ۱۳۸۱ش.

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

